

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

LETO XII./STEVILKA 34

CELOVEC, DNE 25. AVGUSTA 1960

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

CENA 2.— ŠILINGA

Skoraj pozabljena obletnica

Zadnji tedni so nam prinesli razveseljive in razburljive vesti o naglem tehničnem napredku človeštva. Najnovejša ameriško raketno letalo se je dvignilo 45 kilometrov v višino in tako je človek stopil na prag vesolja. Nekaj dni na to so nekje v Rusiji izstrelili prvo vesmirske ladje, ki je pravcata novodobna Noetova barka. Na njej so bile razne živali, le da je Noe, to je človek, zaenkrat še ostal na zemlji. Osemnajstkrat je ta vesmirska barka obkrožila Zemljo, nato pa se vrnila nazaj in varno pristala. Vse živali so pri tem ostale žive. Vesmirska plovba utegne za človeka kaj kmalu postati resničnost. Opirajo se nove, mogočne a tudi grozljive perspektive človekovega prodora v brezkončno vesolje.

Grozljive perspektive? Pri tekmi za spoznavanje skrivnosti narave dosega človek zavidljive uspehe. In to samo po sebi ni nič slabega, saj je sam stvarnik dal človeku zapoved: Podvrzi si naravo, da ti bo služila. Znanost in tehnika torej nista le koristni panogi človeškega udejstvovanja, ampak naravnost po božji previdnosti zaupani človeku.

Čemu torej pomisleki! Nobenih pomislekov proti znanosti in tehniki, toda proti temu, kako človek uporablja dosežke teh panog. Prav ta mesec je skorajda neopazno šla mimo nas obletnica, ki bi morda bolj kot katera koli druga zaslužila, da človeštvo ob njej razmislija: pred 15 leti je v mesecu avgustu bila odvžena prva atomska bomba v zgodovini. Padla je na mesto Hirošimo na Japonskem. Od 370.000 prebivalcev jih je blizu 80.000 izgubilo življenje, deloma takoj pri napadu, deloma kasneje na posledicah ran in radioaktivnega žarčenja. Tri dni nato je druga atomska bomba pokončala 75.000 življenj v mestu Nagasaki. Tako se je začel atomski vek, tako je človek izkoristil naravno silo, ki jo je odkril v atomu, dotlej najmanjšem delcu ustvarjene snovi. Ni je uporabil za ustvarjanje novih dobrin, ne za lajšanje naporov življenja, ampak za uničevanje.

Res je, da se je takrat svet nahajal v vojni med tiranijo in svobodo ter da v tej vojni nihče ni štel sredstev in kdor jo je hotel zmagati, je pač moral uporabiti vsa sredstva. Izven dvoma je, da bi Hitler in njegovi zavezniki brez obotavljanja uporabili atomsko bombo, če bi jo mogli pravočasno izdelati. To so železni zakoni vojne, ki jih ni kovalo krščanstvo ampak so dedščina poganstva, ki kljub vsej moderni civilizaciji še vedno bremenijo človeštvo. To končno dokazuje tudi sedanja oboroževalna tekma, ko velesile trošijo ogromne vsote za orožje, ki ga pravzaprav ne bi smele nikdar uporabiti, ker bi to pomenilo konec človeštva.

Poklicali smo si v spomin te dogodke, kajti vprav v teh dneh so se zaradi zadržanja Sovjetske zveze ponovno izjavili razgovori med obema svetovni vojaško političnima blokoma za postopno razorožitev ter ustavev oboroževalne tekme, ki se odigrava na področju industrijske proizvodnje in raketnega orožja.

Spričo modernih orožij ter njih strahotne uničevalne moči je vojna vprav zaradi svoje brutalnosti in brezobzirnosti postala nemogoča za vsakega razsodnega človeka. Toda na človeško razsodnost samo se ni kaj varno zanašati. Zgodovina je pogosto pokazala, da nad pametjo pogosto zmaga neumnost, nevedna domišljavost in fanatizem. Zato je mogoče, da človek večkrat tehnične in znanstvene iznajdbe, ki bi mu naj služile za izboljšanje, olajšanje in opešanje življenja, uporablja v lastno škodo. Je to del tistega večnega boja med dobrim in zlom, ki je naša dedščina po izvirnem grehu.

Razorožitveni razgovori so za sedaj sicer propadli, ker vlada med obema taboroma medsebojno nezaupanje, ki je po svojem bistvu tudi izraz slabega v človeku. Toda v današnjih razmerah postaja razorožitev neizogibna nujnost. Vendar bo pred vojaško razorožitvijo potrebna duhovna razorožitev sil zla v nas samih. Ta pa je možna le tako, da se človeštvo, od preprostega človeka pa do najvišjega državnika zave, da smo vsi ljudje bratje in otroci enega skupnega nebeskega Očeta. In tudi, da je Bog pravičen sodnik, ki dobro plačuje in hudo kaznuje.

Prvi pes se je povrnil iz vesolja

Minulo soboto so v Moskvi objavili vest, da je ruskim strokovnjakom za vesmirske plovbe uspelo izstreliti prvo vesmirske ladje z živimi živalmi, ki je obkrožila Zemljo in se po 700.000 km dolgi poti vrnila na Zemljo ter varno pristala na nekem travniku, ob strmečih pogledih kolhoznikov (poljedelskih delavcev) na bližnji njivi.

Prva vesmirska potnika sta bila torej dve psički, »Belka« in »Strelka«, ki sta to, za človeštvo vsekakor razburljivo potovanje še kar mirno prestali. Vesmirske ladje je malo pred pristankom odvrlo kabino z obema psičkama, ki se je na posebnem padalu počasi prigugala na tla. Ko so strokovnjaki odprli kabino, sta ju obe psički pozdravili z veseljem lajanjem. Pes je pač znan kot žival, ki se najbolj naveže na človeka. Kot nagrado za dobro zadržanje sta dobili izdaten kos slastne klobase s čimer pa nista bili povsem zadovoljni. Toliko je pač za psa vreden polet v vesolje. Ali bo za mir in srečo človeštva vreden kaj več, bo pa pokazala bodočnost.

Stanje breztežnosti pospešuje apetit

Med potjo so obe živali opazovali s posebnimi televizijskimi aparati. Najtežji je zanj bil čas odleta, kajti nenadni pospešek brzine ju je dobesedno pritisnil k tlom, pa čeprav sta se z vsemi štirimi upirali. Ko je ladja dosegla vesolje, kjer je prenehal delovati zakon težnosti, sta psički z navzdol visečimi uhlji in tacami mirno plavali v kabini. Izgleda pa, da mora biti to stanje še kar znosno in pospeševati tek, kajti začeli sta žreti — posebno hranilno mešanico, ki so jo pripravili na Sovjetski akademiji znanosti. Nemirni sta postali živali zopet ob povratku proti Zemlji, ko sta se mo-

rali znova privaditi na težnost, ki pač nas vse tišči k tlom.

V prvi vesmirske ladje je bilo še več drugih živali, in sicer podgane, miši in muhe, ki so jih poslali na pot v vesolje, da na njih ugotovijo, ali povzročajo vesmirske plovbe kake genetične spremembe. Zaenkrat so ugotovili le, da je črna dlaka miši postala bela. Raziskovanje podatkov iz tega prvega poleta živih bitij v vesolje bo zahtevalo precej časa.

Tudi Amerikanci...

Na drugi strani pa tudi Amerikanci ne držijo križem rok. Oni so se osredotočili predvsem na zbiranje naravnih podatkov v vesolju s posebnimi aparati. Minuli teden se jim je prvič posrečilo, da so prestregli v zraku kabino z instrumenti, ki jo je odvrlo satelit »Discoverer 14« po radijskem povelju z Zemlje. Z radarskimi aparati so potem pot kabine zasledovali in jo prestregli v zraku, nekako 3000 m nad Tihim oceanom v bližini Havajskega otočja.

Obe glavni velesile sveta Združene države in Sovjetska zveza sta zapleteni ne le v »hladno vojno« na Zemlji, v oboroževalno tekmo, ampak tudi v tekmo za osvojitve vesolja, kajti čas vesmirske plovbe se z naglimi koraki približuje.

Nemški generali zahtevajo atomske bombe

Vodstveni štab zapadnonemške oboroževalne sile je izdal obširno spomenico, v kateri zahteva za nemško vojaščino oborožitev z raketami in atomskimi bombami. Spomenica je sicer naslovljena na zapadnonemško vladno, vendar je bila objavljena in razdeljena vsem vojaškim edinicam, od divizije pa navzdol do posameznih čet, tako da je bila praktično dostopna vsem vojakom.

Tak korak nemške generalitete, ki je povsem neobičajen v vojaški praksi, je dvignil mnogo prahu v Zapadni Nemčiji sami, pa tudi v inozemstvu, kjer je podkrepil vtis, da hoče nemška generaliteta, ki je v zadnji vojni izvrševala najbolj nesmiselna Hitlerjeva povelja, danes predpisovati zapadnonemški vladi, kaj naj ona dela. Posebno ostri so bili komentarji v Londonu, kjer časopisje znova piše o grozeči rasti pruskega militarizma, ki bi hotel zopet postati »država v državi«, kot pravi londonski Times.

Bonnski vladi je cela zadeva zelo neprijetna, kajti prav v tem trenutku ji nič ne prija ta podvig generalov, ki vzbujajo celo v atlantskih zaveznikih resne pomisleke. Ka-

že pa, da kot v preteklosti tudi danes nemški generali nimajo posebnega poslušanja za politiko in da je ta njihov korak narekoval želja izvajati pritisk na bonnsko vladno. Ta je namreč v zadnjem času po nujnih nasvetih iz Washingtona in Londona spravila v predal zahtevo po oborožitvi z raketo »Polaris« ter pristala na to, da bodi raketna in atomska oborožitev zadeva vrhovnega poveljstva Atlantskega pakta, ne pa samostojna zadeva Zapadne Nemčije. Podobno kot svojevčasna zahteva po nemških oporiščih v Španiji je tudi podvig nemških generalov več škodil kot pa koristil zapadnonemški zunanji politiki, pa tudi prizadevanjem zapadnoevropskih držav po večji strnitvi.

Čeprav ima zahteva po atomski oborožitvi nemških čet malo izgledov za uspeh, pa ni moč preko dejstva, da so danes nemške čete eden od bistvenih sestavnih delov Atlantskega pakta in da utegne po tej poti vendarle priti do interesov celotnega Atlantskega pakta ustrezajoči atomski oborožitvi, pri čemer bodo pa atlantski zavezniki sami dobro pazili, da pruskemu militarizmu ne zraste greben.

Odkopali so svetopisemsko mesto

Zanimiva odkritja o življenju pred 4000 leti so prinesla odkopavanja na kraju svetopisemskega mesta Sechem, ki ga sedaj imenujejo Nablus, v Jordaniji. Izkopavanja je vodila skupina sedemdesetih znanstvenikov iz Združenih držav, Evrope in Jordanije pod vodstvom prof. Wrighta z univerze Harvard.

Odkopali so predzgodovinska vojaška skladišča, stanovanjske hiše in javna poslopja, mestne utrdbe, tempelje in palače. Ugotovili so, da so bile ulice tlakovane z okroglim kamenjem ter da je mesto bilo obdano z močnim obzidjem in imelo dobro delujočo kanalizacijo. Posebno so zanimivi ostanki mogočnega

templja, ki je služil istočasno kot trdnjava in je imel 17 čevljev debele zidove. Ta tempelj je gospodoval na gričku nad mestom, ko sta ga obiskala očaka Abraham in Jakob. V tem templju je bil kronan za kralja Abimaleh, o katerem govori Knjiga sodnikov. Na tempeljskih zidovih je še danes videti sledove kraljevega maščevanja nad sechemskim ljudstvom, ki se mu je bilo uprlo.

Med drugimi najdbami velja omeniti še lončeno posodje iz 4. stol. po Kr., ko so Samaritanci podjarmili Sechem. Našli so tudi lonec, v katerem je bilo 35 novcev, očitno zaklad, ki ga je bil kak varčni meščan spravil za hude čase.

Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence

OBJAVA

Na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence v Celovcu so od 1. septembra uradne ure vsak dan od 10. do 12. ure. V tem času lahko prijavite fante in dekleta za sprejemne izpite, ki so dne 13. septembra 1960 ob osmi uri.

Ponavljalni izpiti so 12. septembra 1960. Vpisovanje pa je 14. septembra od 14. do 16. ure.

Dne 15. septembra ob 9. uri je otvoritvena služba božja in popoldne ob 13.25 uri prvi redni pouk.

Ravnateljstvo

- KRATKE VESTI -

Afriška republika Gana je imenovala svojega poslanca v Peking. Gana in Gvineja sta doslej edini afriški državi, ki sta diplomatsko priznali rdečo Kitajsko.

Nemško-ameriški raketni strokovnjak dr. Wernher von Braun je v tork izjavil, da bo po njegovih računih prva ameriška vesoljska ladja poletela na mesec v treh letih in da se hoče on sam z eno prvih raket udeležiti tega poleta.

Primas Poljske, kardinal Višinski, je sklical za 18. september konferenco poljskih škofov v samostan Jasna Gora pri Censtohavi. Namen konference je posvetovanje zaradi poslabšanja odnosov med Cerkvijo in državo.

Na osnovi japonsko-sovjetskih trgovinskih dogovorov se vršijo pogajanja za dobavo 33 ladij, ki naj bi jih Japonska izdelala za Sovjetsko zvezo. Skupna vrednost ladij bo znašala okrog 15 milijonov jenov.

Indonezija pričakuje v septembru prihod zahodnonemških, sovjetskih, jugoslovanskih, poljskih, madžarskih, čehoslovanskih, rumunskih in italijanskih strokovnjakov, ki naj bi pripravili načrte za industrijsko in gospodarsko sodelovanje Indonezije z omenjenimi državami.

»Osservatore Romano« je v soboto uradno naznanil preimenovanje apostolske administrature na Gradiščanskem v škofijo Eisenstadt (Železno). Nova škofija bo pripadala dunajski cerkveni provinci. Preimenovanje je bilo izvedeno na podlagi junjskih dogovorov med Vatikanom in Avstrijo.

Sovjetski ministrski predsednik Hruščev se bo 20. septembra udeležil prve seje generalne skupščine Združenih narodov, je poročal ameriški časopis »Newsweek«. Tudi jugoslovanski diplomati so izjavili, da bi bilo mogoče, da bi maršal Tito osebno vodil jugoslovansko delegacijo na to zasedanje. Dosele Titu še ni uspelo, da bi ga uradno povabili v Združene države.

Tudi rdeči Kitajci so 1. avgusta ob 30. obletnici ustanovitve kitajske rdeče armade izstrelili zemeljski satelit. Poskus pa se je ponesrečil in je raketa na tleh eksplodirala.

Nekdanji komornik princeze Margarete, ki je bil odpovedal službo zaradi »vmešavanja v njegov delokrog« s strani princezinega moža, je dobil novo službo v razkošnem hotelu na Floridi. Prejemal bo letno plačo 15.000 dolarjev, to je 1.000 dolarjev več, kot prejema kak angleški minister, zraven pa bo dobil še vso oskrbo, stanovanje in obleko.

Iz Washingtona je odpotoval v Moskvo tamkajšnji prvi tajnik sovjetskega poslanstva Valentin Ivanov, ker so ga Združene države označile kot nezaželeno osebo.

Avstrijska vlada bo od angleškega odbora za begunsko leto prejela znesek 140.000 dolarjev, da bo mogla izprazniti begunska taborišča. Imenovani odbor je dal visokemu komisarju za begunce 2 milijona dolarjev za izpeljavo predvidenih načrtov.

Politični teden

Po svetu . . .

Minuli teden je zopet stal v znamenju naraščajoče vročine v svetovno politični areni.

V Moskvi je padel zastor za prvim dejanjem tragikomedije, ki jo je sovjetska uradna propaganda proglasila za »napad na Sovjetsko zvezo«, je pa le moderna oblika špionaže. Ta se danes ne vrši več z agenti, ki se v temi prikradejo v sovražniško kovo deželo ter ob luči baterije brskajo v predalih nasprotnika. Pred posebnim sodiščem se je zagovarjal 31-letni ameriški pilot F. Powers, čigar izvidniško letalo je bilo sestreljeno dne 1. maja letos pri mestu Sverdlovsk sredi Sovjetske zveze. Obsojen je bil na 10 let ječe.

V Kongu se ni miru in ta bivša belgijska kolonija, ki je na papirju postala samostojna država, postaja v resnici novo torišče mednarodnih intrig, kjer se merita vzhodni in zapadni blok. Obenem pa v nepremišljenih dejanjih premierja Lumumbe kaže nedozoreli afriški nacionalizem svoje najbolj temne strani.

Na Kubi, pred vrati Amerike, je tamošnji diktator Castro prenapel struno, ko je po zaplenitvi ameriškega premoženja izjavil, da je pripravljen sprejeti sovjetsko vojaško pomoč. Na konferenci latinsko-ameriških držav v San José v Costariki je Kuba ostala izolirana. Istočasno pa so južno-ameriške države obsodile tudi drugo skrajnost, desničarskega diktatorja Trujilla v dominikanski republiki. Minuli teden je prinesel velike novosti tudi v tekmi za svetovni prostor.

Proces v Moskvi

Pred posebnim vojaškim sodiščem je minuli teden stal v Moskvi 31-letni pilot Francis Power, čigar izvidniško letalo, opremljeno s preciznimi fotoaparati, je bilo dne 1. maja letos sestreljeno nad Sverdlovskom v Sibiriji. Obtožen je bil vohunstva, kar je mož mirno priznal. Toda prvi obtoženec ni bil on, temveč Združene države, ki jih Sovjetska zveza obdoljuje »napada na Sovjetsko zvezo«. Po sorazmerno kratki razpravi je bil Powers obsojen na 10 let ječe. Sovjetska vlada je iz procesa naredila mednarodno predstavo z namenom, da doseže moralno obsodbo Združenih držav pred svetovno javnostjo. Toda že nekatere spremljevalne okoliščine, kot omedjevit vstopnic tujim novinarjem, prepoved slehernega stika z obtožencem, ki ga je branil sovjetski uradni zagovornik in v svojem zagovoru valil vso krivdo na ameriško vlado, katere »žrtev« da je Powers bil ter apeliral na »človekoljubnost« sovjetskih sodišč, so razgalile politično ozadje procesa. Powersu ni bil dovoljen posvet z inozemskimi odvetniki. Powers je bil nadalje sumljivo skesan, kar potrjuje domnevo, da so ga v zaporu podvrgli temeljiti »prevzgoji«. Čudno je tudi to, da med razpravo niso prišli na dan nobeni podatki, kako se je pravzaprav Sovjetom sploh posrečilo sestreliti letalo, ki je letelo v višini 20 km ter bilo izven dosega topništva. Sovjeti sicer pravijo, da je letalo bilo sestreljeno z neko novo raketo, toda ta trditev ni bila z ničemer prepričljivo obrazložena.

»Uspeh« tega procesa v mednarodni javnosti je bil vsekakor majhen, kajti ameriška vlada je bila že itak priznala, da je Powers izvršil svoj polet po njenem nalogu, obenem pa je z obširno dokumentacijo dokazala, da se tudi Sovjetska vlada poslužuje pri vohunjenju vseh razpoložljivih sredstev. S tem je moskovski proces vsekakor prislovično razbijal odprta vrata.

Sorazmerno mila obsodba pa nima le namena prikazati človekoljubnosti sovjetskega družbenega reda, kajti komunistična krutost je bila še pred kratkim nanovo in zadosti dokazana pri potlačanju upora na Madžarskem 1. 1956, pri nemirih leta 1953 v Vzhodni Nemčiji, v Tibetu in drugod. Masovnih pokolov ne more prekriti ena mila obsodba. Namen te »človekoljubne« geste je drugi: tudi drugi vohunski agenti, ki jih je še vedno mnogo v Sovjetski zvezi, naj vidijo, da — ako jih sovjetske oblasti zalotijo — si morejo rešiti kožo s tem, da skesano vse priznajo. S tem nudijo sovjetski propagandi novo strelivo proti Zapadu.

Kongo: Slon Lumumba razbija porcelan

V bivši belgijski koloniji Kongo, ki so jo Belgijci preuranjeno predali domačinom, pa postajajo posledice te napake vedno hujše. Črnski ministrski predsednik Lumumba v državi sami ni znal vpostaviti reda in njegova oblast se drobi z dneva v

dan, obenem pa država razpada, po drugi strani pa je prišel v konflikt s predstavniki Združenih narodov.

Generalni tajnik Združ. narodov Hammarskjöld je pregovoril predsednika pokrajinske vlade v Katangi, Čombeja, ki je proglasil neodvisnost te najbogatejše province nove države, da je pristal na vko-rakanje čet Združenih narodov v Katango ter odhod še preostalih belgijskih čet, vendar pod pogojem, da se čete Združenih narodov ne bodo vmešavale v notranje zadeve, to je njegov spor s predsednikom osrednje vlade Lumumbo. Lumumba pa je mislil, da bo uporabil čete Združenih narodov za to, da tudi iz Katange prežene Belgijce in s pomočjo Združenih narodov pokorji Čombeja.

Ko je videl Lumumba, da ne bo mogel izkoristiti čet Združenih narodov za svoje namene, je postavil zahtevo, da vse bele edinice Združenih narodov takoj zapustijo Kongo ter jih nadomeste čete iz azijskih in afriških držav. Ko je poveljstvo Združenih narodov zahtevo odklonilo, so Lumumbovi vojaki, potem ko so se naveličali pleniti, ropati in posiljevati, začeli napadati celo bele vojake Združenih narodov. Z brzostrelkami so aretirali najprej skupino norveških vojakov na letališču v Leopoldville, nato pa so napadli še skupino švedskih in kanadskih vojakov in častnikov. Slednje bi skoraj postrelili, da ni v zadnjem trenutku skočil pred puške eksekucijskega plotona neki vojak iz Ghane in prihitel z avtomobilom nek indijski general in ta zločin preprečil.

Napadi Lumumbovih vojakov na sile Združenih narodov na letališču glavnega mesta so imeli namen polastiti se te ključne postojanke, kajti v Kongu gre večina prometa po zraku.

Ti samolastni koraki so pa dosegli povsem drugačen učinek. Spametovali so tudi dosedanje Lumumbove podpornike med afriškimi in azijskimi narodi, ki so Lumumbove napade proti Belgijcem opravili z belgijskim kolonialnimi napakami. Sedaj so spoznali, da Lumumba ravna enako s predstavniki Združenih narodov in držav, ki niso nikdar imele nič opravka s Kongom. Po vrsti so indijski predsednik Nehru, predsednik Liberije Tubman in celo predsednik Ghane Nkrumah obsodili Lumumbove početje. Le sovjetska zveza je novopečenega afriškega politika in njegove zahteve po odhodu vseh belcev zagovarjala v Varnostnem svetu. Toda Maroko se je v imenu afriško-azijskih držav v razpravi pred Varnostnim svetom Združenih narodov postavil proti Lumumbovi in Sovjetski zahtevi. Varnostni svet je odobril dosedanje delo generalnega tajnika Hammarskjölda v Kongu, nakar se je Sovjetska zveza umaknila. Sovjetska zveza je zelo previdna glede Konga. Podpira sicer zahteve Lumumbe, noče se pa preveč zaplesti v direktno pomoč, kajti računa, da bi utegnil Lumumba nekega dne postaviti svojo zahtevo po odhodu vseh belcev — tudi proti sovjetskim emisarjem, ako ti ne bi hoteli tako plesati, kot on gode.

Problem Konga je zelo zapleten. Po izbruhu neredov so bile s strani Združenih narodov, predvsem po prizadevanjih generalnega tajnika Hammarskjölda poslani v Kongo varnostne sile Združenih narodov, ki jih sestavljajo čete iz evropskih, azijskih in afriških držav. Danes štejejo 15.000 mož in njim se je zahvaliti, da ni Konga padel

v še hujšo zmešnjavo. Vzdrževanje teh sil bo stalo predvidoma 200 milijonov dolarjev letno, za katere se še ne ve od kod jih bo dobil. Toda vedno hujši zapletljaji pa kažejo, da bodo čete morale ostati ondi več let. Največjo nevarnost pa predstavlja civilna vojna, ki more vsak trenutek izbruhniti med osrednjo vlado Lumumbe in pokrajinsko vlado v Katangi. Kongo je preizkusni kamen za Združene narode. Poleg tega pa nudijo zmešnjave v Kongu ugodno priliko Sovjetski zvezi, da seje nered v sruču Afrike, črnege kontinenta, ki dobiva vedno večji pomen v svetovni politiki. In zmeda je najboljše gorivo za rast komunizma.

. . . in pri nas v Avstriji

Počitnice gredo h koncu

S prvim jesenskim deževjem, ki je v Celovcu zelo zmešalo štrene prirediteljem koroskega velesejma, predvsem na zabaviščnem parku, pa se začena tudi nova notranjopolitična sezona. Kot vreme obeta tudi ta biti precej »muhasta«. Iz raznih letovišč in zdravišiš napovedujejo svoj povratek gospodje ministri, kajti prva vladna seja je napovedana za 6. september. Svoje kolege je že prehitel kmetijski minister Hartmann, ki se je takoj po Gospojnici vrnil na Dunaj. Minister za promet Waldbrunner se vrne 23., trgovinski minister dr. Bock 27., podkancler dr. Pittermann 30. avgusta, obrambni minister Graf 1., kancler Raab 4., finančni minister Heilingsetzer pa 5. septembra. Tudi zunanji minister Kreisky in prosvetni minister dr. Drimmel sta napovedala svoj povratek za začetek septembra.

Pogajanja za proračun

Po počitniški idili jih čaka najneprijetnejše delo vsakega leta, to so pogajanja za državni proračun. Uradniki so med tem že izvršili vsa pripravljala dela in gospodje ministri se bodo morali pečati s vprašanji, ki jih njihovi podložniki niso mogli rešiti. So pa to vprav najbolj neprijetna vprašanja. Bistro spora je v tem, da bi posamezna ministrstva rada potrošila več, kot jim more finančni minister nuditi. Že v zadnjih tednih je postalo jasno, da so kljub konjunkturi zahteve posameznih resorjev mnogo večje kot državni dohodki. Finančno ministrstvo in državna banka skušata omejiti državne izdatke pred vsem na ta način, da dosežeta odpravo tkzv. subvencij. Kot znano, daje država subvencije za podporo cen mleka, masla, za otroške doklade, krije primanjkljaj bolniških blagajn, itd.

Obe stranki sta v načelu sicer tudi za odpravo subvencij, toda kadar pride do tega, katera subvencija naj odpade, si pa mnenja zelo nasprotujejo. Ukinitve subvencije za mlečne cene bi n. pr. povzročila zvišanje cene mleku, kar bi seveda v prvi vrsti občutili delavci po mestih. Zato imajo socialisti pomisleke proti zvišanju cen mleka. Po drugi strani pa OeVP ne more pristati na enostavno odpravo subvencij brez zvišanja cen, ker so cene mleka že sedaj tako nizke, da je tudi skromna rentabilnost živinoreje ogrožena. Pričakovati pa je, da bo vendarle prišlo do kakega zmanjšanja subvencij in ustreznega zvišanja cen mleka.

Nevarnost zvišanja cen mleka pa seveda ogroža sedanje celotno že itak zelo labilno ravnotežje cen in mezd in vsekakor bodo pogajanja zelo težka. Ni pa treba biti posebno bistroviden prerok za napoved, da bodo tudi to vprašanje — kot po navadi rešili s koalicijskim kompromisom.

SLOVENC

doma in po svetu

Dr. Filip Žakelj — srebrnomašnik

V Androgu v Argentini je obhajal 25. obletnico prejema mašniškega posvečenja č. g. dr. Filip Žakelj, prizadevni vzgojitelj mladine in znan slovenski nabožni pisatelj.

Jubilant se je rodil leta 1907 v Horjulu pri Ljubljani. Po dovršeni klasični gimnaziji je študiral na bogoslovni fakulteti ljubljanske univerze in bil pred 25 leti posvečen za duhovnika. Po večletnem dušnopastirskem službovanju je bil imenovan za prefekta v škofovih zavodih v št. Vidu, kjer je bila prva slovenska gimnazija, ustanova nadškofa Jegliča. Leta 1941 so ga nacisti pregnali. Zatekel se je v Ljubljano, kjer je bil imenovan za stolnega vikarja. Po vojni pa je kot begunec prišel v Italijo, kjer je na takrat tam delujoči slovenski bogoslovni fakulteti dosegel doktorat. Slovenska fakulteta se je po preselitvi v Argentino najprej nastanila v št. Louisu, nato pa v Androgu. Dr. Žakelj je predaval sv. pismo in več drugih predmetov. Sedaj je spirtual v slovenskem sencišču v Androgu. Jubilant se je marljivo udeleževal tudi v raznih organizacijah Katoliške akcije. Spisal je več verskih knjig, med katerimi je tudi zbirka življenjepisov svetnikov, ki so bili povzdignjeni na čast oltarja za časa vladave papeža Pija XII. Pod naslovom »Živi evangelij« izhajajo pri Mohorjevi družbi v Celovcu. Skupno bo to delo obsegalo 7 zvezkov. Izdal je še več drugih nabožnih del in neumorno pripravlja nove.

Načrt za univerzo v Mariboru

Za Višjo komercialno in Višjo tehnično šolo, ki že redno delujeta v Mariboru, so bile z ustreznimi zakoni ustanovljene še tri nove višje šole in sicer Višja agronomska, Višja stomatološka in Višja pravna šola. V načrtu pa je še ustanovitev Pedagoške akademije in Višje medicinske šole, tako da bo v šolskem letu 1961—62 predvidoma delovalo v Mariboru že 7 višjih šol. Te šole predstavljajo prvo stopnjo univerzitetnega študija in je njihov učni program enak ustreznim semestrom na fakultetah. Že sedaj se je vpisalo 3200 slušateljev, od teh okrog 700 rednih. Računajo pa, da bo do zaključka vpisovanj število rednih slušateljev naraslo na 900. Je to vsekakor prepričljiv dokaz o potrebnosti višjega šolstva v Mariboru, središču Spodnje Štajerske, ki je v zadnjih petdesetih letih doživela izredno naglo in obsežno industrializacijo. Absolventi višjih šol morejo takoj iti v službo, ali pa morejo prestopiti na ustrezne fakultete, na univerzi v Ljubljani in nadaljevati ondi študij za dosego višjih akademskih stopenj. Ustanovitev Višjih šol je priprava za vzpostavitev samostojne univerze v Mariboru s popolnimi fakultetami, je izjavil predsednik vlade republike Slovenije Boris Kraigher ob nedavni slovesni otvoritvi Višje pravne šole.

Uspeh mladega harmonikarja

Med 1300 mladimi harmonikarji je na tekmi, ki jo je priredila Accordion Association of North California v mestu San José v Kaliforniji (USA), dosegel 15-letni Slovenec Maksi Simončič drugo mesto. Mali Maksi je s svojim glasbenim darom zbudil pozornost že v italijanskem begunskem taborišču San Antonio pri Neaplju, kjer je čakal na izselitev v Združene države. Pa tudi v ameriškem okolju se je dobro znašel in je že pred tem uspehom nastopil na več samostojnih koncertih. Sicer pa je v Maksijevi podbini glasbena nadarjenost že kar dedna. Njegova prastara mati je bila operna sopranistka, stari oče operni tenor, njegov oče operni šepetalec in član komisije za ocenjevanje pevcev-solistov pri opernem gledališču v Ljubljani. — Maksi je za nagrado dobil denarni ček in diplomo.

Priznanje slovenskemu duhovniku

Nadškof in kardinal v Torontu (Kanada) Mc Guigan, je imenoval za profesorja sv. pisma na nadškofijskem bogoslovju v Torontu č. g. Lojzeta Ambrožiča, ki je nedavno po triletnem študiju z odliko dosegel diplomu na Bibličnem inštitutu papeške univerze Gregoriana v Rimu. Č. g. Ambrožič se je po vojni s starši naselil v Kanadi in ondi bil posvečen za duhovnika. Že med bogoslovnim študijem pa so predstojniki spoznali izredno nadarjenost in pridnost slovenskega mladeniča in po posvečitvi ga je nadškof poslal na izpopolnitev v Rim, sedaj ga pa nastavlja za profesorja. Vsekakor lepo priznanje ne le g. Ambrožiču, ampak tudi dobremu imenu Slovencev.

Umrli je prof. E. Komel, goriški glasbenik

V nedeljo, dne 14. avgusta, je umrl v Gorici prof. Emil Komel, znani slovenski glasbenik in avtor lepega števila nabožnih in posvetnih skladb, med katerimi jih je največ za orkester. Pokojnik se je marljivo udeleževal kot glasbeni vzgojitelj, vodil je številne pevske zbornice, nad 50 let pa je igral orgle pri slovenski maši v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v Gorici. Tej svoji službi je ostal zvest tudi v času najhujšega fašističnega pritiska. Po drugi svetovni vojni je poučeval petje na goriških slovenskih srednjih šolah.

Pravo ozadje spora Moskva - Peking

(AI) Revija »Esteri«, ki po navadi izraža mnenje italijanske diplomacije in se opira na poročila tudi iz uradnih virov, razpravlja o sedanjem političnem stanju na svetu in ugotavlja, da razbitja vrhunškega sestanka v Parizu po Hruščevu ne gre pripisovati poletom ameriškega letala »U-2«, temveč dejstvu, da hočejo Sovjeti obnoviti hladno vojno. Prav na dnu vsega pa je ideološko nasprotje med Sovjeti in Kitajci, med katerimi so se pokazale načelne razlike glede poti do svetovne revolucije.

Kakor vse kaže, prevladuje v Pekingu zamisel, da je treba netiti nereda na vseh živčnih točkah sveta, najprej v Aziji. Kitajci se zavedajo, da bi od morebitnega atomskega spopada med Ameriko in Sovjeti imeli edino korist oni. Kitajska sicer še ni atomska sila, je pa drugače, zlasti v ljudeh, zelo močna. Če bi ostala izven takega spopada, ali če bi bila po njem le manj prizadeta, bi sama po sebi postala bodoče središče in voditeljica svetovnega komunizma ter s tem tudi gospodar sveta,

naj bi v atomski vojni zmagal kdor koli.

Če je tako, potem bi bilo samo ob sebi umevno, da bi Sovjetska zveza morala iskati sporazuma z Združenimi državami, namesto da povzroča spore z njimi, če bi hotela držati ravnovesje kitajskim muham. Toda zahodna logika najbrž ni enaka vzhodni, po drugi strani pa je morda sedanje sovjetsko ravnanje posledica notranjih sporov med moskovskimi voditelji, od katerih je ta ali oni, ki še vedno prisega na sicer zastarelo teorijo o neizbežnosti vojne kot sredstvo za izvedbo svetovne revolucije, blizu kitajskim zamislim.

V tem stanju je najpametnejša zahodna politika pridobivanje časa in modro uporabljanje tega časa. To se pravi, treba je medtem izločevati vojaško in duhovno obrambo svobodnega sveta in čakati, da pride med obema komunističnima velikoma do preloma, pri Sovjetih pa do spametovanja in do začetka politike, ki bi ji rekli spet ruska, saj bi to bila bolj politika Petra Velikega in Katarine kot pa Lenina.

Iz zgodovine igralnih kart

Kot že pred tisočletji, išče človek še danes v igri zabave, razvedrila in pogosto tudi obogatitve, žal v svojo pogubo. Vzgojni pomen igre so spoznali že zakonodajci in filozofi starega veka. Pri starih narodih so bile javne bojne igre ena prvih zabav, poznali so pa tudi že mnogo iger z žogo. Zlasti radi so pa kockali in že davno so prepovedovali neko igro s kockami kot prvo znano, od same sreče odvisno hazardno igro.

Tudi razne družabne igre in uganke so že poznali starodavni narodi. Poreklo igralnih kart pa še ni končno raziskano in pojasnjeno. Ne sicer igralne karte v sedanjem pomenu, ampak lesene in slonokoščene, s figurami poslikane tablice so v podobne namene uporabljali Japonci in Kitajci že davno prej, kot so postale pri nas v Evropi znane igralne karte.

Od kod so prišle igralne karte v Evropo, ali so jih prinesli iz Azije ali so jih pa izumili na naši celini — to je še vedno nedognano. Zgodovinska je le prva omemba igralnih kart v starih zapisih. V Nemčiji so o njih prvič poročali leta 1377, in iz Belgije izvira prva omemba iz leta 1379. Ne more torej držati pripovedka, da so izumili igralne karte v zabavo blaznega kralja Karla VI. Verjetno je pa, da so jih prinesli v Evropo Saraceni.

Prve karte so slikali zelo umetno, pri čemer so upodabljali noše in pokrajine. Zlasti nemški umetniki so bili pri tem skrbni; lahko domnevamo, da so se v Nemčiji že okoli leta 1300, torej precej časa pred prvo znano omembo, združili izdelovalci igralnih kart v posebne cehe. Po iznajdbi lesoreza in bakroreza so dobavljali nemški izdelovalci igralne karte in tudi tujemu trgu. Ta industrija se je živahno razvila zlasti v Nürnbergu, Ulmu in Augsburgu.

Kulturnozgodovinsko in za zbiralce zanimive so postale igralne karte zaradi narodnih noš in zaradi zgodovinskega raziskavanja tiskarstva. Pri tem nudijo zlasti francoske karte zelo zanimiv material.

Število iger s kartami in tudi vrst igralnih kart je v stoletjih tako zelo naraslo, da že ni več mogoč noben pregled. Kljub temu pa imajo vse igralne karte nekaj skupnega: razvrstitev v štiri različne barvne skupine. V vsakem zavrtku igralnih kart je torej 4 krat po 6, 8, 9, 10 ali 13 kart ene barve: meči, kiji, čaše in kovančice; nemške barve so: srce, želod, kraguljčki in listi, francoske pa: srce, pik, karo, križ. S temi kartami igrajo ljudje briškolo, preferanso, bridge, rommé, kanasto itd.

Posebno skupino tvorijo tiste igralne karte, pri katerih so tem štirim barvnim skupinam pridružene še druge karte, ki pa ne pomenijo pete barve, ampak stojijo nad drugimi kartami. Najbolj znane med temi so karte za tarok. Tarok, ki ga pri nas pogosto igrajo, je zelo zanimiva in sprememb polna igra; v drugih deželah taroka skoraj ne poznajo.

Razen teh glavnih iger imamo pa še mnogo drugih, ki so, — četudi izvzamemo številne otroške igre, kot na primer »črni Peter«, — ustvarile zelo donosno in-

dustrijo. Igre s kartami so zelo priljubljene, zaradi tega ni čudno, da je izdelovanje kart danes prav važna industrijska panoga.

Tako je razumljiva tudi uvedba davka na karte. Ta davek ima izvor v Franciji, kjer je v veljavi že od konca 16. stoletja. V Franciji so pobirali davek z ozirom na poreklo kart. Tako je bilo treba na primer leta 1873 plačati 50 centov za karte s francoskimi in 70 centov za karte s tujimi slikami, od zavitka seveda. Za uvoz tujih kart, ki je bil dopusten le s posebnimi trgovinskimi dogovori, je bilo treba plačati še carino. Plačilo davka na igralne karte so potrdili z žigosanjem. Nežigosane karte so zaplenili in tistega, ki je take karte prodal, kupoval, ž njimi igral ali jih tudi le hranil, so na primer leta 1876 v Nemčiji kaznovali s 30 markami globe za vsak zavitek. Za trgovino z nežigosanimi kartami so bile določene še mnogo višje kazni, prav tako za ponarejanje žiga na njih.

Količino izdelanih igralnih kart in s tem tudi igralno strast ljudi dokazujejo visoki zneski, ki so jih posamezne države dobile s plačilom davka na karte. V stari Avstriji, n. pr. tudi v Trstu, so uvedli davek na igralne karte leta 1881. V današnji Avstriji ne pobirajo več tega davka.

Igralne karte uporabljajo pogosto tudi spretni za razne umetnije, ki temeljijo

tako na preračunavanju aritmetičnih razmerij kot tudi na spretnosti in hitrosti.

Igralne karte uporabljajo še danes za razna vedeževanja; to je takomenovana kartomanija, ki je baje arabskega izvora. Polaganje kart, s katerim so si že od nekdaj služile kruh zlasti ciganke, je bilo nekoč v vseh krogih priljubljeno sredstvo za gledanje v bodočnost.

Neka francoska vedeževalka iz kart je zelo zaslovela: to je bila Marie Anne Lenormand, rojena leta 1772 v Alençonu, umrla 1843 v Bruslju. Vzgojena v samostanu benediktin v Alençonu, se je ukvarjala zlasti z glasbo, jeziki, s slikarstvom in pesništvom, že v mladih letih pa se je vadila tudi v vedeževanju. Leta 1780 se je preselila v Pariz in ustanovila štiri leta pozneje posebno vedeževalsko pisarno. Obiskovali so jo ljudje iz najvišjih krogov, med njimi cesarica Jožefina in ruski car Aleksander I. Zaradi prerokovanj je prišla večkrat v zapor, leta 1809 pa so jo iz Francije izgnali. Maščevala se je iz Bruslja, ko je napovedala Napoleonu I. padec. Madame Lenormand je zapustila milijon frankov premoženja, ki si ga je pridobila skoraj izključno z lahkovernostjo in zaslepljenostjo klientov.

Igralne karte so bile usodne že za marsikoga, ki ga je tako prevzela strast, da je ž njimi napravil vse premoženje. Sreča je, da so karte za večino igralcev ostale, kar so od nekdaj: sredstvo za družabnost, razvedrilo in sprostitve.

Tudi žalostni dogodki v znamenju petih olimpijskih krogov

(Nadaljevanje iz predzadnje številke)

Po drugi svetovni vojni so se pa naenkrat pojavile na mednarodnih in olimpijskih tleh tudi države za železno zaveso s svojimi športniki. Pri državah, kjer vlada srp in kladivo, igra politika — seveda komunistična — prvo in glavno vlogo. Zato se vrši ves njihov nastop, vse njihovo tekmovalstvo v tem smislu, v znamenju peterokrake rdeče zvezde. Pa se je vse to kljub raznim nevednostim doslej še preneslo, četudi so mednarodne zveze z mednarodnim odborom na čelu dovedle, da pošiljajo komunistične države take športnike na ta tekmovalja, ki sploh nimajo pravice tekmovali po olimpijskih predpisih: oni namreč niso amaterji in drugič so to predvsem politične organizacije v smislu marksizma-leninizma. Splošno znano je namreč, da uživajo najboljši športniki v komunističnih državah posebne ugodnosti in da jim dajejo njihove države samo navidezne službe, drugače pa samo trenirajo in se pripravljajo za razna mednarodna, olimpijska in svetovna tekmovalja. Komunistom hoče namreč tudi na športnem polju zmagati, ker hoče tudi na ta način pokazati svetu, da je njegova ideja in njegov sistem najboljši. Da doseže svoj cilj tudi na športnem polju, ni prav nič izbirčen in se poslužuje vseh sredstev za dosego svojih zmag. Rad priznam,

da je šport v komunističnih državah po drugi svetovni vojni zelo napredoval in da dosegajo njihovi športniki izredne uspehe. Toda pomisliti moramo pri tem pod kakšnimi pogoji; kajti ruski in športniki v drugih komunističnih državah se bavijo samo s športom, njihov poklic je torej samo telesna vzgoja, dočim morajo športniki ostalega sveta (tu je mišljen Zapad) cele dneve opravljati svoje poklice in se morejo le v svojem prostem času posvečati telesnim vajam. Razumljivo je, da zapadni športniki ne morejo držati koraka s športniki za železno zaveso, ki se bavijo dnevno po 6—8 ur samo s telesno vzgojo; v tem pogledu je bilo že nešteto pritožb. Kljub temu pa je ravno v zadnjem času zapadni svet tudi na športnem polju pokazal tolikšne uspehe, da je precej zasenčil one iz komunističnih vrst.

Veliki uspehi, ki so jih dosegli zapadni športniki v zadnjem času, gredo komunistom očitno precej na živce, zlasti sedaj, ko stojimo tik pred olimpijskimi igrami v Rimu. Pa poglejmo česa so se poslužili, da bi se tudi oni uveljavili:

Nedavno so se vršile v Monakovem izbirne tekme telovadcev med zapadno in vzhodno Nemčijo za letošnje olimpijado. Ker so vzhodni Nemci (komunisti) očitno hoteli doseči, da bi samo njihovi te-

lovadci zastopali obe Nemčiji v Rimu, so njihovi sodniki tako forsirali svoje in pritiskali zapadne Nemce, da je ugledni švicarski strokovni list »Sport« zapisal to-le: »Ogromen škandal pri telovadnih izbirnih tekmah v Monakovem. — Prenos po televiziji prekinjen. Vzhodno-nemški sodniki »so delali« po političnih navodilih.« — Mednarodni sodnik Richard Scheyhing pravi: »Tak škandal se še ni nikdar dogodil.« Zap. nemški načelnik Spieth: »Knock-out (= odločilen udarec) za šport.«

Edinstven škandal v nogometu se je pa dogodil nedavno v Mariboru (Jugoslavija). v zvezi z igro med mariborskim klubom Branik in Karlovcem, ob kateri priliki je bilo aretiranih pet oseb, ki so osumljeni, da so poskušali zastopiti nasprotno moštvo, da bi si s tem zagotovili zmago domačinom. Vsi funkcionarji in igralci Karlovca so dobili nenadoma pred tekmo tako močno drisko (od tablet, ki so bile vržene v jed), da je morala biti le-ta odpovedana. — In to se je dogodilo med dvema domačima moštvoma, ideološko enako nastrojenima.

Ta neverjetni dogodek nam nehoté priključimo v spomin svetovne telovadne tekme, ki so bile pred dvema leti v Moskvi in kjer so se tudi od jedi zastupili japonski telovadci in so morali iskati pomoč v bolnici.

Ob priliki istih tekem se je dogodila tudi odličnemu slovenskemu telovadcu Cerarju — tako so namreč tedaj pisali nemški in švicarski strokovnjaki — velika krivica od strani sodnikov, ker bi moral biti prvi in ne tretji na konju.

Glede na vse to bo moral biti zapadni svet o priliki olimpijskih iger v Rimu budno na straži, kajti komunistični svet niti svojih somišljenikov ne upošteva, kaj šele, da bi priznal nadmoč tujemu in drugače mislečemu borcu.

Ivo Kermavner

DUŠNO PASTIRSTVO OB OLIMPIJSKIH IGRAH

(AI) Glasilo Svete stolice, dnevnik »Osservatore Romano«, ugotavlja, kako nihče ni imel pomislekov proti temu, da bi Cerkev poskrbela dušnopastirsko službo, namenjeno udeležencem in obiskovalcem bližnjih olimpijskih iger v Rimu. Edini, ki so zagnali vik, so bili komunistični listi, ki blebetajo v zvezi s tem o nedovoljeni propagandi in podobnem. Ta nevarna propaganda naj bi veljala zlasti mladim ljudem iz takomenovanih socialističnih in ljudsko demokratičnih držav.

Vatikanski list se sprašuje, kaj je čudnega ali nedovoljenega v tem, če Cerkev misli tudi na versko skrbstvo za olimpijske tekmovalce. Kdor obiskuje podobne prireditve, ali pa jih spremlja po televiziji, je lahko pogosto videl, kako se tekmovalci pred nastopom in po njem verno prekrižajo. Mar je res treba norčevati se iz njihovih občutkov in iz občutkov vseh katoličanov, kakor to dela komunistični tisk? Poleg tega tako pisanje žali tudi slehernega pametnega in dobro vzgojenega človeka, naj bo veren ali ne.

FRAN ERJAVEC:

283

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Prav izredno skrb so pa posvetili Francozi višjemu šolstvu, ki se je pa po svoji ureditvi nekoliko razlikovalo od vsjega šolstva v Franciji. Že Marmontov ukaz iz l. 1810 je predvideval za vso Ilirijo poleg 25 gimnazij še 9 licejev, od katerih naj bi bila pa ljubljanski in zadrski organizirana kot »centralni šoli« (ljubljanska centralna šola je bila potem otvorena dne 15. XI. 1810). »Liceje« bi mogli primerjati z današnjimi višjimi gimnazijami, a »centralne šole« so se bližale že stopnji vseučilišča, tako da bi mogli dijaki gimnazij in licejev na njih dovršiti svojo izobrazbo. Rektor ljubljanske centralne šole je bil kanonik (in poznejši goriški nadškof) Walland, doma iz Nove vasi na Gorenjskem, torej Slovenec, njen kancler pa poznejši tržaški škof in znan slovenski pisatelj Mat. Ravnikar. Razen teh je poučeval tu še znameniti naš rastlinoslovec in Wulfenov prijatelj Fr. Hladnik, ostali profesorji so bili pa raznih drugih narodnosti, kajti učni jezik na ljubljanski centralni šoli je bil francoski in italijanski, a nekatere predmete so predavali tudi latinsko.

Ker je povzdignil Marmont že dne 22. VIII. 1810 tudi dotedanjo ljubljansko medicinsko-kirurško učilišče na stopnjo prave vseučiliške fakultete, so se torej na ljubljanski centralni šoli že tedaj lahko šolali duhovniki, profesorji, zdravniki, lekarnarji, inženirji, geometri, arhitekti in pravniki, študij je pa trajal 4—5 let. Ker so

otvarjali vsako leto le po en višji tečaj, a francoska vlada je trajala samo še tri leta, pa seveda ni mogel noben dijak dovršiti vseh svojih študij že v Ljubljani. Kakor že terezijansko in jožefinsko šolstvo, je imelo pa tudi napoleonsko višje šolstvo za svoj poglavitni cilj usposabljanje državi dobro uradništvo.

Ta ureditev je bila končno z dekretom z dne 12. XI. 1811 še izpopolnjena tako, da je bila ljubljanska centralna šola spremenjena v pravo »akademijo« s stopnjo vseučilišča in 10 stolicami (za bogoslovje, pravo, modroslovje in medicino), a gimnazija se je stopila z licejem in je obsegala 2 »gramatikalna«, 2 »humanistična« in 1 »retorični« razred. Jeseni l. 1813 je imela akademija že 9 profesorjev, na liceju pa 7, med katerimi je bilo več odličnih domačih strokovnjakov (razen imenovane trojice n. pr. še pravnik J. Dolinar, zdravnika F. Melzer in A. Jevnikar, modroslovec J. Kos).

Tako so nam dali torej vseučilišče že Francozi, ki so ga potem Avstriji po svojem povratku hitro zopet ukinili in smo se potem Slovenci zanj zaman borili prav do konca habsburške monarhije. Sploh je prevečala vso francosko prosvetno organizacijo v Iliriji smotretna širokopoteznost, kakršne naše dežele dotlej še niso poznale. Ona bi bila naše dežele nedvomno kulturno visoko dvignila, a je žal v tako kratki dobi ni bilo mogoče izvesti do konca; vrnivši se Avstriji so nam jo pa potem sploh razdrli. Dala nam je takoj in brez najmanjšega oklevanja popolno priznanje našega jezika v osnovni in srednji šoli, kar nam je pozneje Avstrija še celih sto let zopet oporekala. Naša mladina se je tedaj lahko vzgajala doma, v narodnem duhu in s čutom

dolžnosti do svojega naroda ter bi po dokončanih študijah tudi ostajala med lastnim narodom. Ona bi nam potem seveda naglo izlikala tudi naš jezik za vsa področja književnega izražanja.

Končno naj še omenim, da so nam Francozi ustanovili v Ljubljani tudi umetno-obrtno šolo in prvi botanični vrt, v Trstu in Idriji pa še druge strokovne šole. Za pospeševanje obrti so ustanovili za »Ilirce« tudi 100 prostih mest na višji šoli za umetnost in obrt v mestu Chalons sur Marne (173 km vzhodno od Pariza). Prvih 68 »Ilircev« je prišlo tja že pred Božičem l. 1810 in so bili sprejeti jako slovesno.

Velike spremembe so se izvršile v teh letih tudi v cerkveni upravi. Kakor vemo, je francoska revolucija kmalu zavzela ne le proticerkveno, temveč naravno skrajno protikrščansko stališče, dokler ni potem Napoleon l. 1801 s tem radikalno prekinil, sklenil s Cerkvijo konkordat, jo nekako poddržal, njeno upravo močno prilagodil politični upravi, verstvu pa odkazal prevažno mesto v državnem ustroju in zatrl v šolah dotedanji brezbožni duh, kar mu je naklonilo mnogo simpatij tudi v katoliških krogih. Res je, da je cerkveno upravo čisto podredil državi, toda to je storil cesar Jožef II. že tudi v Avstriji in je strogi jožefinizem ostal potem v veljavi še tudi pod cesarjem Francom I. Glede na to tudi duhovščina, razen frančiškanov, ni kazala nobenega nasprotstva do francoskih oblasti, a nekateri — kakor bomo še slišali — so bili zanj celo jako navdušeni.

(Dalje prihodnjič)

KOTMARA VES

V času, ko pojejo kose po našem polju, je tudi bela žena s svojo neusmiljeno koso pokosila dva farana: Miheja Otroba in Danija Lesjaka. Mihi je bil star šele 18 let in je bil uslužben pri nekem hotelu ob Vrbskem jezeru. V noči od nedelje na ponedeljek se je peljal z nekim hodiškim fantom in dvema Nemcem s čolnom preko jezera in je po nesrečnem naključju v bližini Krive Vrbe s hodiškim fantom vred utonil. Usodno je bilo, da fant nista znala plavati. Ne reče se zamen: Ako greš v vodo, moli enkrat, ako greš v vojsko, moli dvakrat, ako stopaš v zakon, moli trikrat!

Ob veliki udeležbi faranov je bil naš veseli in vedno nasmejani Mihej pokopan na domačem pokopališču.

Danej Lesjak je bil polir in star tudi šele 55 let. Bolehal je na jetrih in iskal zdravja v bolnici, toda zaman, podlegel je zahrbitni bolezni. Še živega so prepeljali domov, kjer je že dan navrh umrl in bil pokopan pri Sv. Juriju. Sorodnikom naše sožalje. obema pokojnikoma pa večni mir!

KRČANJE

(† Jožef Nedved)

Po dolgem času se oglašamo z žalostno novico, da nas je za vedno zapustil Golejev oče Jožef Nedved iz Spodnjih Krčanj. Iskal je še zdravja v bolnici, zdravniki so se trudili, kar so le mogli, pa vse skupaj ni več pomagalo. Bog ga je hotel v njegovem 74. letu vzeti k sebi. Vdano je prenašal težko bolezen, dobro pripravljen in okrepljen s tolažili sv. vere je stopil pred večnega Sodnika.

Rajni Golejev oče je bil mož otroške vere. Vse njegovo življenje je bilo prežeto z vero in uravnano po njej. Bil je tudi dolga leta cerkveni ključar in kot pravi oče skrbel za krčansko cerkev. Imel je odprto srce in odprte roke, če se je reklo, da je treba za cerkev kaj storiti. Ni mu bilo dano, da bi videl našo cerkev, ko bo prenovljena, živo se je zanimal še v hudi bolezni za to veliko stvar. Naj mu bo večni Bog plačnik za vse, kar je dobrega storil, kot cerkveni ključar naši cerkvi. Golejev oče je bil izobražen mož, mož srčne kulture. Komu kaj žalega storiti tudi ni mogel. Bil je mehkega srca in je rajši tiho potrpel in prenašal. Bil je zaveden mož in je rad prebiral naše liste. Zdaj on mirno počiva v grobu, kamor smo pred 11 leti položili njegovega sina Pepeja, ki se je v Švici smrtno ponesrečil.

Tudi naš list, katerega je pokojni Golejev oče vsa leta rad prebiral, se ga s hvalečnostjo spominja. Naj mu Bog povrne vsa številna dobra dela; zelo prizadeti družini oz. sorodnikom pa naše iskreno sožalje!

ST. ŠTEFAN V ZILJSKI DOLINI

Če si vzamemo časa, da spoznamo svojo lepo domovino, ne vidimo le lepih hribov, gor in jezer, temveč tudi veliko znamenj, križev in kapelic, ki so jih zidali naši verni predniki. Kar smo podedovali, nas spominja na pretekle čase, ki jih je preveval in oblikoval krščanski duh. Naša sveta dolžnost je, te spomenike ljudske vernosti ohraniti, olepšati in če potrebno tudi z žrtvami popraviti.

V naši fari smo to storili v preteklih dveh mesecih. Hvala Bogu, da je gospod slikar Friderik Jerina iz St. Ilje ugodil naši želji in nam popravil in naslikal celo vrsto križev in kapelic, med njimi tudi veliko kapelo na našem pokopališču, ki je dobila po njegovi mojstrski in spretni roki krasno, novo obleko. Nad vhomom je upodobil poslednjo sodbo tako živo in lepo, da bo vsakdo, ki pride na Kalvarijo, z notranjim užitek ob stalni premišljeval ter gotovo zaželel, da bo na sodni dan med zveličanimi na desni strani Kristusa-Sodnika. Hvaležni smo marljivemu mojstru barve in čopiča za njegov velik trud in želimo, da bi tudi drugje v lepi Ziljski dolini poslikali kapelice in križe v čast božjo in v opomin vernikom.

BREZNICA PRI ST. JAKOB V ROŽU

(† Mojca Bister)

Pred tednom dni smo na šentjakobskem farnem pokopališču položili k večnemu počitku Bistrove Mojco, roj. Serajnik, ki je po sedemdesetih letih trudopolnega življenja odšla k Stvarniku po plačilo.

Življenjska pot rajnice ni bila posejana s cvetjem. Še kot dekletce je morala oditi v službo in starejši gospodarji še dobro pomnijo, da je bila pri delu pridna, vselej nasmejana in dobre volje. Po prvi svetovni vojni se je poročila z Janezom Bistrom,

Pri nas na Koroškem

lesnim delavcem. Živela sta v skromnih razmerah, a Bog je njun zakon razveselil s štirimi otroki. Po moževi prezgodnji smrti je že pred dvajsetimi leti postala vdova in morala skrbeti za nedorasle otroke. S pravim krščanskim zaupanjem je nosila svoj križ in otroke dobro vzgojila ter preskrbela. Vselej pa je ostala tudi zvesta svojemu narodu. Zadnja desetletja je živela v Šarbiceljni novi pristavi ob vijugasti cesti, ki vodi v Področico. Kljub starosti je pa rajnica še vedno rada prišla za vsako delo in pomagala sosedom takrat, kadar so bili v največji stiski za delavce, kot ob žetvi in drugih poljskih opravilih. Večkrat je dejala: »Brez dela ja še fletno n'čil« Tudi zato jo bomo sosedje ohranili v dobrem spominu.

Z njo delati je bilo pa tudi prijetno, ker je znala vselej kaj zabavnega povedati. V molitvi pa se je pogosto in z zaupanjem obračala k Bogu in iz njegove milosti črpala moči za premagovanje težav v življenju. O njej je res moč s polno pravico reči, da se

je ravnala po geslu: »Moli in delaj!«, kot so gospod kaplan tako lepo poudarili ob odprtem grobu. Vodila je majniške večerne pobožnosti na vasi, spremljala je nebeško Kraljico pri iskanju prenočišča v adventnem času, molila je pri »vahtanju« in pogrebih. Skratka, bila je pristna rožanska Mojca in dajala je nam vsem dober zgled. Če si šel mimo njene skromne kajžice, te je razveselil pogled na bujno razcvetele rože, ki jih je skrbno negovala. Za vsakogar pa je imela vselej tudi prijazno besedo.

Njeno življenje je bilo skromno in polno težav, toda ona je vse to v veselju prenašala, kajti vedela je, da si s tem nabira dragocene zaklade za večnost. Sosedje in znanci od blizu in daleč smo ji svoje spoštovanje in ljubezen poslednjič izkazali z obilno udeležbo na pogrebu, pevci pa so ji ob odprtem grobu zapeli v slovo njeno najljubšo, Marijino pesem.

Počivaj v miru, draga Mojca! — Žalujemo ti otrokom pa izražamo naše iskreno sožalje.

Gospodinjski šoli šolskih sester v Št. Rupertu pri Velikovcu in Št. Jakobu v Rožu

sporočata absolventkam in drugim, ki se za to zanimajo, da se začne

tečaj za konserviranje

na obeh šolah 13. septembra ob 9. uri zjutraj in konča 15. septembra zvečer.

Ker je danes konserviranje zelo potrebno, na vsak način pa dobro založena shramba pozimi družini v veselje, gospodinji pa pri kuhanju velika olajšava, vam bo tečaj gotovo koristil.

Oskrbovalnina znaša 15 šilingov na dan. S seboj prinesite tudi rjuhe.

Tečaj bo združen z duhovno obnovo in z izletom po dogovoru.

Na veselo svidenje!

Šolske sestre

Ugodna bilanca koroškega velesejma

Kljub nekoliko muhastemu vremenu so prireditelji letošnjega velesejma z uspehom lahko zadovoljni. Glede razstavljalcev je bila dosežena lepa številka 1000, zvišalo se je pa tudi število obiskovalcev. Našteli so jih skupno 293.000, s čimer je bil prejšnji rekord presežen za celih 22.000 obiskovalcev.

K temu uspehu je v prvi vrsti pripomogla splošna gospodarska konjunktura, ki jo doživljamo, po drugi strani pa sedanjí položaj evropskega gospodarstva. Spricho delitve Evrope tostran železne zaveze v dva gospodarska bloka v EWG in EFTO, je v prvi vrsti »Avstrijski lesni sejem«, ki je priključen koroškemu velesejmu, pridobil na pomenu. Avstrija in ostale članice EFTA so v pretežni meri izvoznice lesa, dočim so dežele EWG uvoznice lesa. Poglobljanje spora med tema dvema skupinama bi torej predvsem škodovalo Avstriji in deželam EFTA, ker bi izgubile odjemalce svojega lesa in lesnih izdelkov, po drugi strani bi pa imelo neugodne posledice tudi za dežele EWG, ker bi morale uvažati les iz oddaljenih dežel, n. pr. Sovjetske zveze. In kot znano je pri lesu transport oz. transportna razdalja najvažnejše vprašanje, moment, ki odločilno vpliva na rentabilnost trgovine. To vprašanje zadeva neposredno tudi Koroško, ki veliko večino svojega lesa izvažja v Italijo, članico EWG.

Posvetovanje o lesu

Znamenje tega povečanega zanimanja za les je bil obisk glavnih predstavnikov zapadnonemškega lesnega gospodarstva, ki so se na koroškem velesejmu predvsem zanimali za ponudbe lesa, lesnih izdelkov in lesno-obdelovalnih strojev. Na razgovoru lesnih strokovnjakov, ki so se ga z avstrijske strani udeležili dvorni svetnik Feest, poslovodja zveznega sveta za lesno gospodarstvo ter predsednik združenja lesne predelovalne industrije konzul v. Ehrfeld, z zapadnonemške strani pa dr. Beyer, poslovodja zapadnonemškega sveta za lesno gospodarstvo ter poslovodja združenja pohištvene industrije, odvetnik Grosskurth, je bilo poudarjeno, da sta oba gospodarska bloka v svobodni Evropi glede lesa po go-

spodarskih in geografskih danostih navezana eden na drugega in da bi sprostitev trgovine z lesom in lesnimi izdelki končno mnogo koristila obema, kljub nekaterim začetnim žrtvam.

Problem kmečkega gozda

Med prireditvami velesejma velja omeniti še posvet Avstrijskega društva gozdnih posestnikov, ki je trajal tri dni in imel na programu predavanje o negi gozda, spravitvi lesa ter njega vnovčenju. Sestanek je vodil podpredsednik grof Filip Thurn. Dejal je, da je les za jeklom drugo najvažnejše eksportno blago, in da znaša 23% celotnega avstrijskega izvoza.

V zadnjih letih so kmetje, ki so morali svoje kmetijske obrate opremiti s stroji, obnoviti zgradbe ter izvesti vrsto drugih potrebnih izboljšav, posegli globoko v zeleno hranilnico, da krijejo nastale stroške. Zaradi tega je bilo posekano veliko več lesa kot bi odgovarjalo naravnemu prirastku. V tej zvezi so se v zadnjem času pojavili očitki, da kmetje uničujejo gozdove in celo ogražajo klimatski režim dežele. Na sestanku gozdnih strokovnjakov je dipl. ing. S a m i d e, gozdni ravnatelj kmetijske zbornice te očitke zavrnil kot neutemeljene. Na podlagi podrobnih statističnih podatkov je dokazal, da kmet s svojim gozdom v mejah možnosti razsodno gospodari in da se zelo dobro zaveda pomena, ki ga ima gozd za ohranitev kmetij, pa tudi za narodno gospodarstvo sploh. Čeprav bi po obstoječih predpisih marsikateri kmet lahko v nekaj letih posekal ves svoj gozd, tega ni storil. Po gozdu poseže le v skrajni sili. Prav zaradi tega se je gozdna površina na Koroškem v zadnjih 100 letih celo povečala. Zasluga za to gre ne le pogozditvam na veleposestvih, ampak tudi kmetom, saj je na Koroškem okoli 2/3 gozdne površine v kmečkih rokah. Pač pa bo treba kmetu pomagati, da bo mogel svoj gozd bolje negovati ter v njem dosegati večje donose, po drugi strani pa tudi z ustreznimi ukrepi povečati gozdno površino tistih kmečkih posestev, ki imajo sedaj premalo gozda za smotno gozdno gospodarstvo.

Izlet na Obir

Na mladinskem sestanku so nam č. g. kaplan Mihor iz Pliberka obljubili, da pojdemo na Obir. Težko smo pričakovali ta dan, a končno je le prišel. V soboto, 13. avgusta, se je uresničila naša želja.

Popoldne smo se zbrali pred farovžem. Vsi smo bili dobre volje in pogumni, čeprav je bilo nebo močno oblačno in ni kazalo iti na dolgo pot. A le nekaj strahopetnežev je ostalo doma. Vozili smo se s kolesi. Še nismo bili na pol poti, ko nas je že srečal »popotnik« dež. Ko smo prišli pod Obir, smo bili že vsi zmučeni in tudi želodci so se že oglašali. Gospod Mihor so nas tolažili: »Pet minut še — pa bomo na cilju!« Peljali smo se tudi skozi »Betlehem« in »London«.

Pri pd. Trbižu so nas zelo vljudno sprejeli. Zakurili so nam peč, da smo se pogreli in posušili. Gospodinja nam je postregla z vročim čajem. Po večerji smo zakurili kres. Ob njem smo prepevali ob spremljavi kitare in harmonike. Gospodar, ki je bil zelo dobre volje, nam je vmes pripovedoval o svojih doživljajih in zgodbe o strahovih. Še sanjalo se nam je, da so nas strahovi preganjali, a zjutraj smo dognali, da nas je le slama žulila.

Imeli smo načrt nadaljevati pot zjutraj zgodaj, a ker je deževalo, smo spali do beglega dne. Ob pol osmih smo imeli sv. mašo na Sedlcu v tamkajšnji lepi kapelici. Po maši se je zjasnilo, prišlo je toplo sonce, mi pa smo lepo počasi nadaljevali pot. Na polovici poti so nekateri že omagali. Večina pa je šla naprej, hoteli smo dokazati, da nismo šleve. Pot ni slaba in tudi strma ni tako, kot si jo vsak prej predstavlja. Meni se je zdelo, da smo hodili, kot bi perutnice imeli. Med potjo smo nabirali planike in se ozirali, koliko poti je že za nami.

Na vrhu smo si oddahnili v svežem planinskem zraku. Bilo je precej hladno in bril je zelo oster veter. Ogledali smo si celo Podjuno in tudi v Slovenijo smo videli. Po poštini mavžni smo se spustili nazaj v dolino. Tudi na obirsko vodo ne smem pozabiti. Bila je zelo dobra, a mrzla kot led, da smo jo mogli le po kapljicah srkati. Med potjo v dolino nas je spet dež škropil.

Pri Trbižu nas je spet čakala dobra juha. Po kosilu smo se zahvalili za gostoljubnost in se poslovili od prijaznih ljudi. Povabili so nas, naj prihodnje leto spet pridemo in še v večjem številu. Mi pa smo jih povabili na našo Peco.

Na poti proti domu nas je zalotila noč. Prižgali smo luči in lepo je bilo videti našo procesijo, ki se je spuščala po klancih, kot bi se zvezde utrinjale. Počasi smo se razkropili na svoje domove, kjer so nas domači že težko pričakovali.

Z izletom smo bili vsi zadovoljni. Zahvaliti se moramo našemu č. g. kaplanu Mihorju za njihovo požrtvovalnost in potrpljenje, ki so ga imeli z nami.

Dekle iz Libuč

GLOBASNICA

V nedeljo, dne 28. avgusta, bo v Globasnici blagoslovitev spomenika padlih vojakov.

ZANIMIVOSTI

Kako je razdeljen čas človekovega življenja?

Vzemimo, da ti dobri Bog nakloni sedemdeset let življenja. Kako je ta čas razdeljen? Kako ga boš preživel ti?

Nekdo je izračunal, da večina sedemdesetletnikov preživi tek svojega življenja takole:

Tri leta uporabijo za svojo vzgojo. Osem let za razvedrilo. Šest let v življenju presedijo pri jedilni mizi.

Pet let gre z raznimi potovanji.

Štiri leta govorijo in preklepetajo.

Štirinajst let porabijo za delo.

Tri leta v življenju prebirajo knjige in časopise.

Štiriindvajset let je odmerjenih za spanje.

Izračunali so tudi, da bi tak sedemdesetletnik Bogu daroval s tem, da bi skozi vse življenje kot dober katoličan šel vsako nedeljo in vsak praznik k sveti maši in če bi porabil vsak dan pet minut za jutranjo in pet minut za večerno molitev — nekako pet do šest mesecev. Torej je zadosti, da veljaš za dobrega katoličana že, če od svojih sedemdeset let žrtvuješ za Boga le skromnega pol leta!

Zeleno gnojenje

Predpogoj uspešne rastlinske proizvodnje in osnova uspešnega kmetovanja sploh je urejeno gospodarstvo s humusom v zemlji, kajti brez tega tudi s samimi umetnimi gnojili v kmetovanju ni mogoče priti na zeleno vejo. Ker spriču pomanjkanja domače delovne sile, predvsem ročne, raste nujnost obdelovanja zemlje in oskrbe rastlin mehaničnim potom, se tudi vedno bolj veča nevarnost, da se bo zaloga humusa v zemlji še bolj zmanjšala. Le z zelenim gnojenjem, podoranjem zelenih in odmrlih rastlin, še lahko zajezimo naraščajoče pomanjkanje humusa v zemlji.

Za tak podor so najbolj pripravne rastline, ki jih posejemo kot podsevek žitu ali pa kot strniščno setev. Važno je pač to, da ustvarijo v najkrajšem času čimveč zelenja. Kot podsevek žitu jemljemo razne detelje, ki imajo to prednost, da pred setvijo teh strnišča ni treba posebej orati, da pravočasno dorastejo in jih lahko še pred jesenskimi deževjem podorjemo. Njih slaba stran pa je ta, da so precej drage.

Drugače je z rastlinami, ki jih sejemo v strnišče z namenom, da jih bomo podorali še jeseni. To so dušika bogate rastline: lupina, bob, grah in grašica ter oljna repica, ogrščica in liho-ogrščica. Dočim moramo prve posejati že v juliju, lahko sejemo ozimno oljno repico in ozimno ogrščico za zeleno gnojenje še v drugi polovici avgusta.

Imamo pa še rastline za podor, ki prezimijo, da jih lahko podorjemo šele spomladi ter sejemo za njimi ječmen/in oves ter sadimo krompir in koruzo. K tem rastlinam prištevamo že prej omenjeno oljno repico in ozimno ogrščico ter ozimno grašico in inkarnatko.

Poleg delovnotehničnega momenta je pri odločitvi za to ali ono skupino naštetih rastlin za zeleno gnojenje odločilno, koliko zelene gmote pridemo za podor in kako globoko prepredajo te rastline zemljo s svojimi koreninami. Da je pridelek zelene gmote za podor in globoko prepredenje zemlje s koreninami za obogatitev zemlje s humusom velikega pomena, je pač razumljivo. Pri krompirju n. pr. je zeleno gnojenje ob hlevskem gnoju in

umetnih gnojil povečalo pridelek za 50 do 60 odst. Seveda pa od zelenega gnojenja samega ne moremo pričakovati, da bo donos postal večji. Podor zelenih rastlin ni namestilo za gnojenje s hlevskim gnojem in umetnimi gnojili. Pogojno sicer moremo z zelenim gnojenjem nadomestiti hlevski gnoj in deloma tudi gnojenje z dušikom, vsekakor je pa potrebno gnojiti še tudi s fosforjem, kalijem in apnom v toliki meri, kot to rastline in zemlja zahtevajo. Vrednost zelenega gnojenja je v:

• dodatnem zalaganju zemlje s humusom; obogatitvi zemlje z dušikom in v usposabljanju te, da nudi rastlinam hranilne snovi v bolj dostopni obliki;

• poglabljanju s humusom prepredene plasti zemlje;

• pozitivitvi življenja in dela bakterij v zemlji;

• izboljševanju strukturnosti in godnosti zemlje ter usposabljanju zemlje za boljše vpijanje vode in ohranjanje vlage,

• preprečevanju pomanjkanja krme v pozni jeseni, pozimi in spomladi, ker zelenje delno lahko uporabimo tudi za krmo.

Kako, da ima krava naenkrat manj mleka?

Recimo na primer, da ima krava naenkrat brez pravega vidnega vzroka manj mleka. Kaj je povzročilo to? Možnosti je dovolj.

Najprej se bomo vprašali, kako je bilo s krmo v zadnjem času. Morda smo napravili kakšno napako pri krmiljenju; morda smo prenaplo prenehali z močno krmo, ki smo jo doslej pokladali ali pa ne moremo več dati dovolj pese. Morda smo dali seno od drugega, slabšega travnika ali seno, ki je bilo blatno ali smo krmili celo nekoliko pokvarjeno krmo. Morda nismo dovolj počasi in postopoma prešli od ene ga načina krmiljenja na drugega. Vsaka nagla sprememba krme lahko neugodno vpliva na mlečnost; posebno pa zniža količino mleka, slaba krma ali krma, v kateri so gotove rastline, kakor na primer razne vr-

Popolnoma napačno bi bilo misliti, da najbolj preprosto opravimo zeleno gnojenje na ta način, da enostavno pustimo rasti na njivah plevel, da ga jeseni podorjemo. Kmetovalčeva naloga je plevel zatirati, ne pa gojiti ga, kajti plevel, ki se enkrat razraste in ukorenini, napravi več škode, kot pa bi jo imeli, če sploh ne bi ničesar podorali. Zato moramo tudi z zelenim gnojenjem plevel zatirati in mu povsod jemati možnost uspevanja.

Zeleno gnojenje je poleg uporabe rudninskih in umetnih gnojil najboljša nalozba kapitala za obrestovanje. Šele izdatno in popolno gnojenje omogoča zemlji, da nam daje najvišje pridelke in najboljše plača delo na kmetiji. Za pripravljanje gnoja, za zeleno gnojenje in umetna gnojila izdani denar je na kmetiji v današnji napeti gospodarski borbi ključ za obstoj kmetije in za ohranitev najpotrebnejše ročne delovne sile na kmetiji. To spoznanje je že prodrlo, potrebno pa je, da ga vedno znova ponavljamo, kajti vsepovsod lahko povečamo donose naših poljskih rastlin in s tem količino svojega tržnega blaga z izdatnejšim in popolnejšim gnojenjem ter rednim in harmoničnim zalaganjem zemlje s humusom in rudninskimi gnojili, v katerih so fosfor, kalij, dušik in apno.

bilo mogoče najti viden vzrok za to. Na vimeni ni opaziti ničesar. Pri krmi se ni spremenilo nič, a vendar je mleka manj. Mleko je na prvi pogled zdravo, toda če bi ga natančno preiskali, bi lahko ugotovili, da ima napako. Če par kapljic namože nega mleka razmažemo med dlanmi, se zlahka prepričamo, da ima mleko čuden žaltav vonj. Bolno mleko ima čuden žaltavo-grenak okus in napravi poleg tega vtis, da je soljeno. Takoj po molži se sicer navadno ne čuti dosti tega okusa ter je treba za ugotovitev tega imeti že kar občutljiv jezik. Če pa pustimo nekuhanu mleko stati na hladnem 12 do 24 ur, se napaka stopnjuje in postaja že kar očitna. Napaka se stopnjuje z vsako uro. Odtod pojav, da se včasih odjemalci pritožujejo nad slabim, neokusnim mlekom, kmet pa ne more ugotoviti nobene napake. Pri tem lahko povzroči le majhna količina mleka ene same bolne krave, da je pokvarjeno mleko vseh krav v skupnem vrču.

Opisano napako mleka povzroča največkrat neko lahko vnetje vimena, ki je nastopilo zaradi prehlada. Zato se napaka najraje pojavlja v onih letnih časih, ko je zunanja toplota še nestanovitna, hlevi pa topli in vlažni. Tedaj kaj lahko pride do prehlajenja vimena, posebno še če se hlev nepravilno ali pa sploh ne zrači.

Živali s tako boleznijo je treba štiri do petkrat na dan dobro in temeljito izmolsti ter pri tem vime nekoliko masirati. Kravi dajmo lahko prebavljivo krmo in kakšno odvajalno sredstvo, na primer Glauberjevo sol. Da se bolezen ne prenaša na ostale krave, molzemo bolno kravo kot zadnjo in si po molži roke dobro očistimo. Tudi hlev je treba dobro snažiti in pobeliti ter skrbeti, da je vedno dovolj sveže, čiste stleje na razpolago. Če tako ravnamo, se bo bolezen po dveh do treh tednih izgubila. V nesnažnem hlevu pa se udomači, prehaja od ene krave na drugo in se je je kar težko iznebiti.

Seveda se pojavljajo včasih tudi mnogo hujša vnetja na vimeni, ki povzročajo očitne bolezenske spremembe na samem vimeni in mleku. V takih slučajih je pomoč živinozdravniku neobhodno potrebna.

Na količino mleka seveda vpliva tudi vsaka druga bolezen. Pri nastopajočih boleznih je navadno prvi znak obolevosti ta, da krava izgubi na mleku. Stvar skrbnega gospodarja je, da poišče vzrok in zdravi!

Kako zatiramo hišno gobo?

Če ste v hiši ugotovili gobo, jo morate začeti zatirati takoj in to temeljito, ne polovičarsko, ker se bo sicer še bolj razširila. Pri tem pazite na to, da odstranite res vse obolele lesne dele. Te potem sežgite! Bolan les ima v vlažni kleti ali skladišču izredno nevarne posledice.

Vse lesene dele morate pred vzdajanjem večkrat namazati s priznanimi sredstvi proti gobi.

Zid, ki je okužen z gobo, morate odkruti in spranje globoko izdolbsti. Zdrav

les in zid morate tudi osmoditi, preden ga spet zazidate. Odstraniti je treba tudi nasuto zemljo, v kateri se je vkoreninila goba. To bolno zemljo nadomestite z drugo, zdravo, ki jo po možnosti premešate s sredstvom za konzerviranje lesa.

Vse omenjene ukrepe morate podvzeti tudi, če ste se odločili napraviti sedaj pod iz česa drugega, ne več iz lesa. Goba, ki prihaja iz zidovja, se lahko razpase tudi na druge lesene dele v hiši.

Betonski pod pokrijte z že znanimi oblogami iz umetne smole ali plastike.

Šoferski kotiček

Nove določbe o cestnem prometu in kmetijstvu

Kmetijstvo je zavzelo do novih določb o cestnem prometu, ki bodo uveljavljene 1. 1. 1961 pozitivno stališče ter predvsem pozdravilo določbe, ki soočajo kmečko življenje z modernim cestnim prometom. Ker bodo številne določbe novega zakona primorale oblasti do ukrepov, ki se bodo tikali tudi kmetov, teh potrebnih določil ne smemo smatrati za šikane, temveč se jim bo treba pokoriti in prilagoditi, kajti navsezadnje so jih izdali za to, da zaščitijo naša življenja.

Ker so izdelali novi prometni zakon v tesnem sodelovanju z vsemi sloji prebivalstva in temelji na načelu zaupanja, zavoljo česar je vsakdo, ki uporablja cesto, v enaki meri odgovoren in se morajo vsi ravnati po izdanih določilih, je popolnoma pravilno, če zakonodajalec zahteva od vsakokratnega lastnika, da tudi odgovarja za stanje in uporabnost svojega vozila.

Zakonodajalec je pokazal z gotovimi koncesijami razumevanje za pašniško pravico na planinah. V alpskih okoliših, kjer se še vedno pase živina po stari navadi brez nadzorstva ali kjer ni možno ograditi pašnikov, veljajo izjemna določila.

Kjer na osnovi teh določil pod gotovimi pogoji ni mogoče živine nadzorovati ali zagraditi pašnikov, je treba naznaniti oblastem tozadevne ceste ter jih morajo zavarovati z znaki »Pozor živina«. Avstrijski zakonodajalec na ta način tudi upošteva Ženevsko pogodbo o cestnem prometu, ki tak znak predvideva. S tem v zvezi moramo opozoriti na izrecni predpis, da morajo šoferji voziti s tako brzino, da živine ne ogrožajo.

Vprezna vozila morajo biti po novih določilih osvetljena z dvema svetilkama, ne več z eno, kot je bilo to doslej dovoljeno. Obe svetilki morata svetiti naprej belo, nazaj pa rdeče.

Pri določilih o gospodarskih voznjeh, pod katerimi je razumeti prevoz kmetijskega in gozdarskega blaga, vladajo gotove olajšave. Med drugim se smejo take voznje vršiti izjemoma tudi po takih poteh, ki so sicer namenjene le pešcem, če ni drugih dovoznih možnosti do kmetije ali zemljišča.

Kot doslej smejo voditi vprežne vozove že dvanajstletni, če ni treba voziti ali prečkati kake ceste s prednostjo in drugače nevarnih cest. Novi zakon ureja najnižjo starost vozačev vlačilcev (Zugmaschinen); kot doslej smejo upravljati taka vozila že šestnajstletni.

O prehitevanju po desni strani

»Če te kdo prehiti po desni strani, si sam kriv!« Zakaj navajamo to geslo? Če motrite promet po naših cestah namreč, lahko to geslo s pridom uporabljate. Neglede na avtoceste, kjer nekateri avtomobilisti mislijo, da je treba ves čas voziti po progi za prehitevanje, naletimo na naših mestnih ulicah in podeželskih cestah spet in spet na šoferje, ki ne vozijo le počasi, temveč tudi kolikor se le da po sredini ceste. Psihološko je povsem razumljivo, da se zavoljo tega ponovno odločijo šoferji, ki kilometre dolgo vozijo za takimi, za prehitevanje po desni strani, ker imajo več prostora kot na levi, kjer je sicer prehitevanje edino dopustno in pravilno. Seveda to nikakor ni varno in je tudi zato prepovedano, vendar pa zadene, če pride do nesreče moralna krivda tistega, ki je vozil preveč levo in ni dopustil, da bi ga kdo prehitel po levi strani, ter je naravnost izzival k prehitevanju po desni.

Obiščite mojo stalno razstavo o gospodarstvu, poljedelstvu, gospodinjstvu in tehniki (prispele novi kmetijski stroji, pralni stroji, radioaparati itd.)

JOHAN LOMŠEK

ŠT. LIPS, TIHOJA, P. Dobrla ves

Šola za bodoče gospodarje vabi

Kmetijska šola v Tinjah vabi fante, ki se hočejo gospodarsko izobraziti, da se pravočasno javijo za zimski tečaj, ki traja od 1. novembra do konca marca. Lahko se osebno javite, ali pišete na naslov: B. Bildungshof, Post Tainach.

SVETUJEMO IN POMAGAMO

Kakao se ne bo sprijel

v grudice, ki se le težko razmešajo, če še suhega zmešamo s sladkorjem in oboje dobro razmešamo. Isto velja tudi za čokolado v prahu.

Kvas se dalje časa drži,

če ga zavarujemo pred dostopom zraka. Stlačimo ga v skodelico ali lonček in ga povežemo v posodo, v kateri je nekoliko vode. Ta način shranjevanja nam bo posebno dobrodošel v toplim poletnem času, ko se kvas hitro pokvari.

Madeci od beleža

Poleti marsikje pobelijo stanovanje. Gospodinje se tega dela boje, ker je vsa hiša narobe in je po končanem delu še veliko truda, da je stanovanje spet pospravljeno. Posebno nas jeze in mude madeži od beleža. Odstranimo jih, če so z njimi zamazana tla, da jih najprej zdrgnemo s precej ostrim steklenim papirjem, nato pa zmižemo s krpo, ki jo namočimo v močnem kislu. Tla nato še pomijemo, oziroma poribamo.

Novo lončeno posodo

pred prvim kuhanjem ali pečenjem dobro prekuhamo. Vzamemo tako veliko posodo, da gre nova posoda z lahkoto vanjo. Nalijemo čez posodo vodo, ki smo ji pri mešali kuhinjske soli in močnega kisa. Na liter vode vzamemo 5 dkg soli in 5 dkg kisa. Vre naj pol ure, nato posodo še dobro izplaknemo v topli vodi. Tudi že rabljeno posodo, ki je dobila kak neprijeten duh, očistimo tako. Tako posodo pustimo po čiščenju še nekaj dni na svežem zraku.

Ali je to umetnost ... ?

Anglež Beardley je naslikal več nesramnih slik. Umrli je, ko je imel šele 28 let. Pred smrtjo je poslal Smithernu, ki je razmnoževal njegove slike, tole pismo: »Dragi prijatelj! Jezus je naš Gospod in bo naš Sodnik. Prosim in rotim te, da uničiš 'Lizostrata' in vse druge nenravne slike. Daj to pismo brati tudi Polittu; naj pred teboj priseže, da bo on isto storil. To te prosim pri ljubezni vsega, kar ti je sveto; niti ena moja nedostojna slika ne sme ostati. — Za smrt bolni Aubrey Beardley.«

Sedaj je čas izletov, obiskov muzejev in razstav, kjer kažejo predmete, o katerih pravijo, da so čista umetnost. Mnogokrat nam nudijo tudi reči, pred katerimi nam postane kar neprijetno, posebno če smo v družbi mladostnikov ali v mešanih družbah. Zlasti so to likovne umetnosti, kiparstvo in slikarstvo, ki upodabljajo človeško telo, saj spada med najlepše med stvarnimi stvarmi.

Skupina mladine je bila na šolskem izletu v mestnem muzeju. Med različnimi kipi stare dobe je tudi lep kip poganke boga Apolona, seveda v popolni goloti. Zanimivo je bilo, kako so se ti mladostniki zadržali ob ogledovanju tega kipa. Med seboj so se spogledovali in nihče ni upal v začetku ustaviti se pred njim; le od daleč so ga ogledovali. Z nasmeški so se spogledovali med seboj ter se ozirali na učiteljsvo, kaj bo ono storilo. Ko pa se je učitelj ustavil pred kipom, pa so se vsi kar vsuli okrog njega. Vidno je bilo, da je ta kip posebej zbuja pozornost doraščajoče mladine; kaj se je pa dogajalo v mladih glavah in njih fantazijah, pa seveda ni mogoče ugotoviti ...

Prava umetnost je tista, ki človekovega duha dviga nad vse nizkotno in prostaško. Umetno je namreč le tisto, kar je zares lepo, brez vsakih primesi počutnosti. Le ob pravi lepoti se nam vzbuja ljubezen do višjih, duhovnih in večnostnih vrednot. Ako umetnik res ustvarja iz tega teženja, bo tudi čutne primesi svoje umetnine znal izčistiti in dvigniti v duhovni svet.

Toda pozabiti ne smemo, da nam je tudi prava umetnina lahko zaradi izvirnega greha nevarna, ko upodablja človeško telo. Medtem ko bo dozorelemu, umetnostno izobraženemu človeku budi upodobljeno človeško telo lepote, estetske užitke, bo mlajšemu, notranje še ne ustaljenemu mladostniku budi počutnost in dražilo fantazijo; čut za lepoto se bo umaknil klicu krvi. Saj je takrat ves človek zraven, z dobrimi in slabimi stranmi svoje narave. Dozorel in umirjen, za pravo lepoto stremi človek bo kiparske in slikarske upodobitve človeškega telesa najbrž gledal samo z duhovnimi očmi. Če pa stopi pred tako umetnino človek, ki notranje še ni umirjen in izčiščen, bo na njej videl le to, kar mu bo budi počutnost. Potem bo te vtise hranil v spominu in si jih z domišljijo delal še bolj žive.

Veliki kiparji in slikarji niso radi predstavljal nagote. V svoji globoki umetniški duši so preveč živo čutili, koliko usodnega je v njej.

Profesorji pišejo - detektivske romane

Neka angleška revija je objavila zanimive podatke o piscih najbolj branih detektivskih romanov. Angleži so bili preseučeni, ko so brali, da pišejo detektivske zgodbe tudi številni njihovi znanstveniki.

Kot primer je revija objavila ime profesorja sociologije na oxfordski univerzi Colea, ki je napisal kriminalne povesti: »Truplo v samostanu«, »Smrt v kamnolomu« in »Umor v smodnišnici«, po katerih je bilo toliko povpraševanja, da so kmalu pošle.

Profesor filozofije na isti univerzi, Day Lewis, piše zelo napete detektivske romane pod psevdonimom Nicholas Blake.

»Krvave romane« piše tudi profesorica arheologije dr. Kathleen Freeman, ki je strokovnjakinja za grško antiko. Njen kolega, prav tako arheolog, profesor Glyn Daniel, je napisal roman »Morilec iz Cambridgea«.

Najbolj plodovit je profesor John Machintosh Stewart, ki je doslej objavil nad dvajset zelo znanih detektivskih romanov.

Kriminalistično navdahnjenih vseučiliških profesorjev je še več, vendar se skrivajo pod različnimi psevdonimi, ki jih založbe omenjeni reviji niso hotele izdati.

Morilec mučenke

(Nadaljevanje in konec)

Neugnana strast

Potem sem se zaradi zdravja preselil nazaj k Gorettijevim. Slabe navade so me usuznjale. Mesece in mesece sem se boril sam s seboj. Saj je bila Marija tako dobra, čista in ljubezniva. Končno sem storil usodni korak. Predstavljal sem si lahko zmagogo. Groznja s smrtjo naj bi mi do nje pomagala, pa ni, hvala Bogu! Drugo pa itak veste ...

Ječa Regina Coeli je bila vse drugo kot prijetna. Zelo sem trpel, a bil sem preponosen, da bi priznal. O, da! Čutil sem kesanje nad dejanjem, a ošabnost je vtisnila na moj obraz pečat zakrknjenega zločinca.

Moja pot je bila grenka in trpka. Mislim sem, da bom z grehom dokazal svojo svobodo — a postal sem suženj strasti in končno suženj ječe ...

Januarja 1903 so me poslali v Noto, kjer sem predsedel tri leta sam v ječi. Zdelo se mi je, da bom znorel. Končno so mi odredili delo: s posebnimi železnimi glavniki sem cefral palmovce liste v tanka vlakna. Čuvaj je vsak dan pregledal delo in preštel tudi nas. Ponoči je ob devetih, dvanaesti in tretji uri obiskal vse celice. Bilo je neznosno.

Pot do spokornika

Edini človek, ki me je razumel, je bil jetniški kaplan. Z lučjo vere je nam jetnikom odpiral pogled v znosnejšo bodočnost. Govoril nam je o pomenu zadoščenja, kazni, o smislu trpljenja. Po njegovih besedah ni nikdar prepozno in nič izgubljeno, da le ni duša na veke pogubljena.

Leta so tekla kot prav v peščeni uri, a do spokornika sem bil še daleč. Vendar so od časa do časa kakor piš vetra ali ne-

pozabno bučanje Jadranskega morja odjeknile v moji duši Marijine umirajoče besede: »Bog naj ti odpusti, Aleksandro! Hočem, da boš z menoj v raju ...!« Glodajočega črva v svoji vesti sem skušal s silo iztrgati iz srca, pa nisem mogel. Vendar je preteklo še mnogo let, preden me je pekoča vest vrgla na kolena. Šel sem k spovedi in Bogu priznal svojo krivdo.

V marcu 1929. sem bil izpuščen na svobodo. Kako trpko je bilo srečanje z Marijino materjo! Vse mi je odpustila, Bogu bodi srčna zahvala. Toda s tem se še ni končalo. Obsodba je nalagala triletno nadzorstvo po izpustu. Le od petih zjutraj pa do osmih zvečer sem smel biti izven hiše. V družbi se nisem smel prikazati, celo pri službi božji ne. Če sem hotel kozarec vina, sem moral ostati zunaj gostilne in ga popiti na pragu. Edino vera me je tolažila in mi govorila, naj vse to prenašam v zadoščenje in v duhu pokore.

Samostanski brat

Ko sem prestal še to kazen, nisem vedel ne kod ne kam. Kdo se meni za morilca in tridesetletnega kaznjence? Povsod so pred menoj zapirali vrata. Zatekel sem se v samostan očetov kapucinov, pri njih sem zdaj vrtnar. Moj najsrečnejši dan je bil oni, ko sem pričal za Marijino proglašitev blaženim. Prepričan sem, da ona prosi zame v nebesih. Star sem že in ne bom dolgo, a Bog bo milostljiv meni, grešniku. Vem, da se me bo usmili.

Pa še nekaj! Ves svet prosim odpuščanja zaradi nasilja, ki sem ga storil svoji žrtvi Mariji Goretti in čistosti. Opominjam vse, naj se varujejo slabega čtiva in predstav ter vseh nevarnih priložnosti, ki vodijo v suženjstvo strasti in greha.

Zborovanje katoliške delavske mladine v Monakovem

Ob priliki mednarodnega evharističnega kongresa v Monakovem je imela mednarodno zborovanje tudi katoliška delavska mladina. Bilo je to zborovanje na sobotni dan, 6. avgusta v popoldanskih urah. Na ogromnem kongresnem trgu (Theresienwiese) se je zbralo nad sto tisoč ljudi, ki so prisostvovali na tej prireditvi.

Celotno zborovanje je pripravila centrala Katoliške delavske mladine, ki ima svoj početek in glavno vodstvo v Belgiji. Pred dobrimi petdesetimi leti je začel mladi belgijski duhovnik Cardijn zbirati mlade delavce in jim govoril o vzvišenem poslanstvu, ki ga naj ima mlad katoliški delavec med brezvernimi in Bogu odtujenim okoljem: Kristusa-Delavca prinesiti delavcem!

Po otvoritvenem pozdravu visokih gostov so nastopili zastopniki katoliške mladinske organizacije iz vseh delov naše zemlje. Tako je bila tudi na zunaj prikazana tesna povezanost delavske mladine vseh narodov, katere povezuje Kristus-Delavec v eno družino. Obenem je pa bil to tudi dokaz, kako se je v pol stoletja razširila ideja katoliške delavske mladine; saj je prodrla že med vse rase naše zemlje. Poleg belca je stal črnc in rumenokožec in v bratskem objemu izpovedoval isto misel.

Na mogočnem odru ob evharističnem oltarju je nato nastopila skupina mladih delavcev s svojimi zastavami in v petih prizorih izvajala ob spremljanju godbe in rajanju žive slike, ki so prikazovale celotno življenje mladega delavca: ko se v življenju uči, bori, trudi, veseli in zmaguje, podprt ob Kristusov prapor. To svojevrstno predavanje je večkrat prekinilo navdušeno ploskanje okoli stoječih množic.

Višek celotne prireditve pa je bil govor sedaj že priletnega kanonika Cardijna, ustanovitelja in duše te svetovne mladinske organizacije. Nepopisno je bilo navdušenje mladine, ko je zagledala sivolasega

kanonika, o katerem so že toliko slišali, sedaj pa so ga mogli videti na lastne oči tudi oni iz daljne Amerike, Japonske in Azije.

V svojem globoko zasnovanem govoru je kanonik Cardijn govoril o poslanstvu mladega delavca v svojem okolju. Prikazal je v vsej tragiki žalostno dejstvo, da je ravno delavstvo v zadnjih desetletjih v masah odpadlo od Kristusa-Odrešenika in Delavca. Tisti, ki so prvi poklicani, da se oklenejo Kristusa in njegovega nauka, pa ga najbolj sovražijo in preganjajo. To pa zato, ker je v odločilni dobi manjkalo Kristusovih apostolov, ki bi ponesli evangelij delavcem v tovarne in podzemске ravnike. In prav to hoče danes delavska mladina med delavci: da vsi spoznajo Kristusa-Delavca!

Kljub rahlemu dežju so množice vztrajale na tem morda doslej največjem katoliškem delavskem zborovanju. Prav gotovo je zlasti delavska mladina ob tej priliki v sebi utrdila zavest, da je misel katoliške delavske mladine prešla že v mogočen pokret, ki bo kmalu v veliki meri sodeloval v mednarodnem delavskem življenju.

Drobiž

Pravijo, da so se dandanašnji že olikali tudi ljudožerci ali vsaj njihovi poglavarji, kakor nam pove zgodba o tistem, ki je za zdravje in razvedrilo napravil krožno potovanje z razkošnim potniškim parnikom.

Ko se je čudni gost prvič pojavil v jedilnici, mu je natakark pokazal sedež in mu je najprej prinesel vinski cenik. Ljudožerec je naročil vino za vinom, nazadnje pa je natakark le vprašal, ali bo kaj jedel, in mu pomohil elegantni jedilnik.

»Ne potrebujem; hvala!« je rekel vljudno ljudožerec. »Rajši mi, prosim, prinesite seznam potnikov!«

Memorala o filmu

V Združenih državah je 34-članska študijska komisija, ki jo sestavljajo pripadniki nekatoliških krščanskih cerkva, prvič povzdignila glas proti bolesni spolnosti, prevladujoči v filmu in televiziji, ter proti povečevanju nasilja in škandala.

Radio, film in televizija, pravi poročilo te komisije, pogosto dajejo o človeku podoba, ki je povsem nasprotna krščanskemu pojmovanju človeškega bitja in njegovega namena na zemlji. Po tem prikazovanju so človekov cilj denar, oblast in uživanje in do njih je moč priti po nepoštenosti ter izkoriščanju bližnjega. To je zmanjše moralne kuge, za katero trpi naša družba.

V Italiji pa je mesečna revija »Democrazia« zadnjo številko posvetila »nemoralnemu prvenstvu italijanskega filma«. Število nemoralnih filmov je v Italiji naraslo od 9 odst. v letu 1956 na 40 odst. predlanskim. Odstotek filmov, ki so za vse gledalce, pa se je v istem času zmanjšal od 15 na 8. Od oktobra lani do februarja letos se je stanje še zelo poslabšalo. Leta 1959 so nemoralni filmi sestavljali 41 odstotkov vse italijanske izdelave, v Združenih državah 22, v Angliji 33, v Nemčiji 34 in v Franciji 51 odst.

Letos se je po podatkih Katoliške filmske ustanove število nemoralnih filmov povečalo na 56 odstotkov. Od februarja so izdelali 34 filmov, od katerih je samo eden primeren za vse gledalce, 6 samo za odrasle, 7 je takih, katerih ogled je treba odsvetovati, 20 pa jih je za slehernega katoličana izključenih. Skratka, 80 odstotkov doma izdelanih filmov je neprimernih.

List vabi vse odgovorne kroge, naj temu vprašanju začnejo posvečati več pozornosti, zakaj, kakor kažejo vsakdanje izkušnje, je slabi vpliv filma vedno bolj kriv podivjanosti med mladino in s tem upadanja morale in poštenja v družbi.

VISOKOŠOLSKI TEDNI V SOLNOGRADU

Tudi letos so bili na solnograški katoliški univerzi visokošolski tedni (8. do 21. 8.). Letošnji program je obravnaval odnose med vzhodom in zahodom v preteklosti in sedanjosti.

Med raznimi predavanji omenjamo, da je pretekli teden večkrat predaval benediktinec p. dr. Joannes Chrysostomos iz Niederaltaicha o ruski pobožnosti. Dvakrat je predaval prof. dr. Manfred Hellmann iz Münstra o pomenu slovanskega sveta za krščanstvo. Govorili so tudi naslednji: prof. dr. Lettenbauer iz Erlangen »Tretji Rim, kot ideja in politična dinamika«, prof. dr. Fedor Stepun iz Monakovega »Bistvo in slog ruske kulture«, docent dr. Stasiewski iz Bonna »Tisoč let zgodovine krščanstva na Poljskem«, dr. Danecki iz Monakovega »Eshatološka misel pri Solowjewu«.

Stroj bo na mesto krave dajal meso in mleko

Angleški znanstveniki v biokemičnem Institutu v Rothamstedu so izumili »mehanično kravo«, ki vzbuja ugodne upe za človeško prehrano. Ta stroj predeluje travo, listje in zelenjavo v beljakovino, ki nam je potrebna za življenje.

Človeško telo ne more prebaviti trave, in je potrebno, hraniti s tem krave in druge domače živali, ki te snovi pretvarjajo v koncentrirano beljakovino v obliki mleka, jajc, zrezkov in gnjati. Žal pa tako pridobimo spet le dvajsetinko hrane, ki so jo domače živali pojedle.

»Mehanična krava« pa potegne iz rastlin petkrat več beljakovin, kakor se to zgodi po ovinku čez domače živali. Ta stroj predeluje travo in listje v sok, ki se ob razgrevanju zgosti.

Upravitelj omenjenega zavoda Pirie je izjavil, da je treba upoštevati, da si milijoni ljudi na svetu, posebno v Aziji, ne morejo privoščiti zrezkov. Premalo dobijo beljakovine in niso zadosti hranjeni. Izrekel je prepričanje, da bodo beljakovine, pridobljene z »mehanično kravo«, pomagale preskrbeti te milijone ljudi z zdravo in zadostno hrano.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Sreča v samostanu

(Nadaljevanje in konec)

»Mora to biti takoj!« je vprašala sestra Klotilda.

»Najkasneje po naslednji nogometni nedelji, moja draga.«

Z vzdihom se je dvignil spovednik. — Zbogom, milijon, zbogom Fortuna, zbogom Edinstvo, zbogom!

Morda bo pa častita mati imela več razumevanja. Že večkrat je pokazala, da zna storiti presenetljive reči. Ko bi ji dovolila, da sme izpolniti še vsaj en listek za toto! Bilo bi itak poslednjič.

Ko je sestra Klotilda vstopila v sobo častite matere, je takoj vedela, da je vsak up zaman. Častita mati je bila ravno pri pisanju pisma, in kdor jo je v takem trenutku motil, je mogel pričakovati samo železno strog obraz. In to tudi sestri Klotildi ni bilo prihranjeno. Jedljajoč je izdala iz sebe svoje priznanje in solze so jo zalile. Bilo je kazno, da je častita mati samo strmela nad nezaslišano pregreho sestre Klotilde in povsem spregledala njeno skrušeno kesanje. Z železnim, odsekanim glasom je sestra Klotildo imenovala nevredno oskrbnico. Ta trda beseda se je kot dobro namerjena sulica zarila v srce sestre Klotilde, ki je poskušala nato z medlim glasom vsaj nekoliko upravičiti svoje ravnanje sklicujoč se na brezupni gospodarski položaj hiše.

»Ali častita mati morda vedo, kako poplačati dolg, ki zapade naslednji teden?« si je na koncu drznila vprašati sestra Klotilda. Častita mati ni odgovorila. Odprla je samo vrata in pustila sestro oditi, ne da bi jo vobče pogledala.

Ubogi sestri Klotildi ni preostalo nič drugega kot ubogati. Ko pa je naslednji četrtek Gustej — ki o žalostnem preobratu ni nič vedel — zopet prinesel listek za toto, se sestra Klotilda ni mogla premagati, zopet ga je izpolnila. V svojo osebno zabavo, seveda. Ni ga oddala v prodajalnici, obdržala ga je zase. Gusteju je dejala, da to pot nima drobiža za take otročarije.

In če si bo bistri bralec sedaj rekel: Aha, sedaj pa pride to, kar sem si že od vsega začetka mislil! Sedaj bo pravilno uganila enajst napovedi, mu moramo odvrniti, da ni tako bister kot se samemu sebi zdi. Samo deset napovedi je bilo pravih in prav zaradi tega, kjer je njen ljubljeneček »Fortuna« nepričakovano igral neodločeno z »Edinstvom« in ji tako pokvaril glavni dobiček. Toda, kaj pravim glavni dobiček! Dobila itak ne bi nič, ker pač ni listka oddala in plačala vložka. In kar je najhuje tudi za 10 pravih napovedi bi dobila izplačanih okroglih 10.000 šilingov. Morda bi le-ti utegnili omehčati častito mater. Morda, morda? Brezmočna jeza se je je polotila in v njej naraščala. Končno je

izbruhnila kot lava iz ognjenika Vezuva in sestra Evstahija, njena pajdašinja pri stavah, je morala jedrno vzeti pot pod noge, da je utekla uničujočemu pepelu njenega srca. Ko se je lava njene jeze končno ohladila, se je sestra Klotilda prepustila izbruhom očitkov o kratkovidnosti predstojnice na splošno in posebej.

Komaj je utihnila njena tožna pesem, se je za njenim hrbtom pojavila sama častita mati.

»Sestra Klotilda, brzojavite stolnemu kapitulju, prosim,« je začela povsem mirno. »Brzojaviti?« Sestra Klotildo je vrglo nazaj. »Zdi se mi, da bi dopisnica tudi zadovala.«

Častita mati se je kar naprej smehljala: »Brzojavite stolnemu kapitulju: Denar bo mo nakazali jutri. En milijon.«

Takrat je naredilo — bum — sestra Klotilda je dolga in široka ležala na preprogi.

DON JUAN MANUEL:

Mož, ki se je poročil s sitno ženo

Pri neki priložnosti je grof Lucanor govoril s prijateljem Patronijem in mu dejal: »Patronij, neki moj vazal mi je povedal, da so mu predlagali poroko s premožno žensko, ki je imenitnejšega stanu od njega, in da je ponudba zelo zapeljiva, da ga pa nekaj moti. Povedali so mu, da je omenjena dama prava Ksantipa in trimoglavka, kakršne svet še ni videl. Želel bi, da mi poveste, ali naj mu svetujem poroko s to žensko, vedoč, kakšna je, ali naj mu odsvetujem.«

»Gospod,« je dejal Patronij, »če je vaš vazal podoben sinu nekega Mavra, ki ga imam v mislih, mu svetujte poroko. Če mu pa ni podoben, mu odsvetujte.«

Grof ga je prosil, naj mu pove to zgodbo. Patronij mu je ustregel in pripovedoval:

Nekoč je živel v nekem mavrskem mestu ugleden mož, ki je imel sina, mladeniča, obdarjenega z velikimi darovi, a ni bil dovolj bogat za velike načrte, ki jih je hotel sin uresničiti. Zato je bil potr, zakaj imel je voljo, ne pa sredstev.

V istem mestu je živel drug mož, ki je bil dosti uglednejši in bogatejši in je imel edinko, pravo nasprotje mladeniča, zakaj njeno vedenje in navade so bile tako grobe in nesramne, kakor so bile mladeničeve prijetne, in zato se ni hotel nihče s tisto hudičevko poročiti.

Nekega dne je mladenič šel k očetu in mu dejal, da dobro ve, kako je z očetovim premoženjem, ki mu ne omogoča živeti tako, kot želi, in ker ima na izbiro skromno življenje ali iskanje kruha v tujini, bi bilo po njegovem — če oče privoli

Sestra Evstahija je zjavkala, se sklonila prek na tleh ležeče in ji začela močiti čelo s hladno vodo.

»Preveč se je postila, ubožica,« se je sočutno oglasila častita mati. »Na polne blagajne se bo morala šele navaditi.«

Sestra Evstahija ni rekla nič. V tem je sestra Klotilda odprla oči, in pogledujoč častito mater kot da je prikazen iz onostranstva, je dahnila: »Zares, en milijon?«

Častita mati je nemo prikimala.

»Toda kako ste prišli do toliko denarja? Morda pa niste — in v tem se je sestra Klotilda dvignila, da je bila ravna kot sveča — stavili na toto?«

»Enajst pravih napovedi!« je sedaj dahnila častita mati in živo zardela pod belim pokrivalom.

»Na mah kar enajst pravih napovedi!« Sestra Klotilda se je zopet zrušila na preprogo. »In meni se je po tolikih poskusih posrečilo priti samo do deset. Zakaj Bog dopusti kaj takega?«

»Zato, da boste v bodoče predstojnico bolj spoštovali, sestra Klotilda!«

— pametno skleniti tako poroko, ki bi mu omogočila zaželeno življenje. Zaprošil bo bogataša za roko njegove sitne hčerke — če oče dovoli.

Ko je oče to slišal, njegovo presenečenje ni poznalo meja. Kljub temu ga je sin rot, naj uredi poroko, in moledoval je tako vztrajno, da je oče kljub svojemu začudenju privolil.

Brez obotavljanja je obiskal bogataša. Bila sta stara prijatelja in ta mu je povedal, kar mu je sin zaupal.

Ko je deklečin oče slišal prijateljeve besede, mu je dejal: »Za božjo voljo, prijatelj! Ko bi to storil, kakšen prijatelj bi bil? Dobrega sina imaš in grdo bi bilo, ko bi bil jaz kriv njegove nesreče ali smrti. Prepričan sem, da bo umrl ali da si bo želel smrti, če se bo poročil z mojo hčerjo. In nikar ne misli, da govorim to zato, da bi ti odrekel prošnjo, zakaj z veseljem jo dam tvojemu sinu, če jo želiš, ali kateremu koli drugemu, le da se je znebim.«

Prijatelj se mu je zahvalil za besede in ker se je bil njegov sin trdno odločil za to poroko, je upal, da bo zadovoljen.

Po slovesnosti so nevesto odpeljali na ženinov dom. Med Mavri je navada, da novoporočencema pripravijo poročno gostijo, pogrnjeno mizo in ju pustijo sama do naslednjega dne.

Vse se je zgodilo po tej navadi. Toda ženinov in nevestin oče, mati in sorodniki so bili močno v skrbeh. Bali so se, da bodo naslednjega dne našli ženina mrtvega ali pa v zelo žalostnem stanju. Ko sta mlada zakonca ostala sama v hiši, sta sedla za mizo. Preden je nevesta utegnila sprego-

voriti, se je ženin ozrl po sobi, opazil psa in mu ukazal: »Pes, prinesi vode, da si bova umila roke!«

Pes pa se ni zganil. Ženin se je začel razburjati in še bolj jezno mu je ukazoval, naj jima prinese vode. Pes se še zmerom ni ganil. Ko pa je mladi mož videl, da ga pes noče ubogati, je vstal ves razjarjen od mize, potegnil meč in stekel proti njemu.

Ko je pes videl, da prihaja proti njemu, je stekel, ženin pa za njim. Skakala sta čez mizo, prt, kotliček z žerjavico. Lovil ga je, dokler ga ni ujel, in mu odrezal glavo in noge, ga razsekal na koščke ter poskropil sobo, mizo in prt s krvjo.

Potem se je ves besen in krvav spet usedel za mizo, se ozrl po sobi, ugledal je mačko in ji naročil, naj jima prinese vode. Ker ni storila tako, kakor ji je velel, jo je nagovoril: »Tako, izdajalka! Ali nisi videla, kaj sem storil s psom, ker me ni ubogal? Pri moji veri, zagotavljam ti, da te bo doletela podobno usoda, če boš poskušala uganjati trmo z menoj.«

Mačka se ni zganila, zakaj mačke, prav tako kot psi, nimajo navade, da bi komu nosile vodo. In ker ga ni ubogala, je mladi mož vstal, jo zagrabil za šape, jo zalučal ob zid, da so se ji polomile vse koščice v telesu. Pri tem je kazal še hujši bes kot do psa.

Nato se je ves mrk in godrnjaje spet usedel za mizo in se ozrl po sobi. Žena, ki je vse to opazovala, si je mislila, da je gotovo znorel, ali da ni priseben, in ni zinila nobene.

Ko se je mladi mož tako oziral po sobi, je opazil konja, edinega konja, ki ga je imel. Jezno mu je ukazoval, naj jima prinese vode, in konj tega ni storil. Mladi mož mu je nato dejal: »Kako to, gospod konj? Ali mislite, da vam bom prizanesel, četudi me ne ubogate, ker nimam drugega konja? Nikar si ne delajte utvar, zakaj pri Bogu prisegam, da vas bo doletela ista usoda kot onadva, če se boste upirali mojim željam. Zakaj nobeno živo bitje ni varno, če se upira mojim ukazom.«

Konj se še zganil ni. Ko je ženin to videl, se je zagnal proti njemu, mu v silni jezi odsekal glavo in ga razrezal na koščke.

Ko je nevesta videla, da je ubil edinega konja, ki ga je imel, in da bo to storil z vsakim, ki ga ne bo ubogal, je spoznala, da se ne šali, in polastila se je je takšna groza, da ni vedela, ali je mrtva ali živa. Ženin se je vrnil k mizi, ves besen in krvav in prisegal, da bo vse pokončal, četudi bi imeli v hiši tisoč konj ali mož ali žensk, če ga ne bi ubogali.

Sedel je in se ozrl po sobi s krvavim mečem v naročju. Ko se je nehal ozirati po sobi in ni našel v njej nobenega drugega živega bitja, je jezno pogledal ženo in ji, držeč meč v rokah, z divjim glasom dejal: »Vstani in mi prinesi vode, da si umijem roke.«

(Dalje na 8. strani)

Visoška kronika

6. Dr. Ivan Tavčar

Bilo je tam mnogo pozlačene oprave, dosti miz in mizic, stolov in stoličkov. Po stenah so visele podobe, ne samo svete, ker je škof itak zavarovan pred vsako skušnjavo, in te podobe so tičale v okvirjih, ki so bili morda več vredni od kmetijske koče. Videl sem dalje prestol, kjer je sedel gospod škof, kadar je sprejemal cerkveno in posvetno gosposko. In še celo posteljo sem videl, kjer je počival po dnevnem trudu. Bila je visoka in široka kakor šotori, ki so jih postavljali Izraelci v puščavi.

Bila je tu še majhna soba s tremi okni, pri katerih se je kazala streha nunskega samostana.

V tej sobici je tičalo ležišče, nad njim na zidu pa je bil načrtan križ, kar je spominjalo, da se je moralo tu zgoditi nekaj izrednega.

Mihol je snel klobuk z glave ter izpregovoril:

»Bog bodi milostljiv vsem dušam v višah, in če je njegova sveta volja, tudi vsem dušam v peklu! — Na tem mestu, otročaj, so umorili blaženega škofa Konrada, ko je spal in nič hudega pričakoval. Zadržala sta ga hlapca in mu pobrala pet-

tisoč srebrnih kron; taki visoki gospodje namreč niso nikoli brez denarja. Ali zaslužila ju je pravica in v bližini cerkve pri Fari so jima vzeli glavi. Prej pa so jima odsekali še obe roki, da je bilo prav smešno gledati, kako sta kratke storžice, ki jima jih je bila pustila sekira, vzdigovala, da bi si brisala obraz. Da, da, človeku je od hudiča vroče, če se mu primeri kaj takega v življenju!« —

Iz govornice ječarjeve se še spominjam na tole:

»Ali v tej sobi bi jaz ne hotel spati, za vse gradove ne, kar jih ima fraysinški škof, in tudi ne, če bi mi dali s sabo sodček blagoslovljene vode, da bi škropil z njo celo noč. Tukaj strašita morilca, in kadar tuli vihar okrog kastela, tulita onadva iz te sobane. Ni mal greh, ubiti škofa naše svete katoliške Cerkve!«

Tako mi je razkazoval tisti dan Mihol Schwaiffstrigkh najpoglavitejšo skrivnost loškega gradu. Pozneje sem zvedel, da je rad razkazoval ljudem te skrivnosti in da ga je posebno veselilo, če so obiskovalci trepetali od strahu in groze, ko jih je vodil po podzemeljskih ječah in po stanici, v kateri je umrl izveličani škof Conradus. Tudi jaz sem se tisti dan privlekel pol živ, pol mrtev do kovačnice mojstra Langerholza in želel bi vsakemu, da bi nikdar ne imel opraviti s hišo pokore, kakor je grad v Škofji Loki!

Ta želja se ni izpolnila, vsaj kar se tiče moje neznanje in po Bogu komaj opazne osebe. Imel sem še grenka pota na loški kastel in tresel sem se za življenje, katero mi je bilo, kar mi pričaj sveta božja Porodnica, dosti dražje od mojega lastnega življenja. Za to življenje sem se plazil po kolenih pred mogočniki. Če je bilo rešeno, ni bila moja zasluga — bila je predvsem zasluga Jezusa Kristusa, ki ne privoli, da bi se nedolžni in pravični poteptali. Zategadelj je omečil in zrahljal srce visokorojenemu, najsvetlejšemu in premogočnemu gospodu Janezu Frančišku, ki je še danes sončno obsijani vladar škofije v Fraysingenu in vsega njenega imetka!

Če mi Bog podaljša življenje ter zadrži mizarja, ki dan za dnevom zabija v mojih prestreljenih prsih žeblje v mrtvaško miljo rakev, da vsaj še nekaj mesecev ne dokonča svojega dela, bom vse prav natanko zapisal in tistim, ki pridejo za mano, popisal, da izprevidijo, da je prvo, zaupati v Boga, drugo pa, krotiti samega sebe. Pišem namreč težko, okorno in počasi, kakor se onje zemlja, če se lemež noče zarežati v ilnato plast. Na svet sem prišel v časih, ko v naši dolini od Zirov do Šefertna nihče ni čital knjige, še manj pa pisal s peresom. Izvzeti so gospodje župniki in kaplani ter redki dijaki, ki obiskujejo šolo ljubljanskih jezuitov. In v Zireh — da se resnici ne dela krivica! — je umel pisati

Jeromen Oblak, ki je vsako leto pretovoril toliko platna na Beneško ali pa še celo na nemško Bavarsko, a znal je pisati samo številke; pa tudi to mu je služilo v najboljšo korist in prinašalo mu je veliko dobička pri njegovih razsežnih kupčijah.

Jaz pa sem se v dneh, ko je vzdigovala roka težko kladivo nad naklom, priučil tudi peresu. Takrat je živel v Loki nekaj znanec mojega očeta, o katerem se ni vedelo, koliko let že ima in odkod je prišel. Strojil je kože pri Lorencu Fegušu, usnjarku v Loki, pri katerem je živel. Bil je priden delavec. Vsako nedeljo in vsak praznik pa je izginil iz mesta in ljudstvo je pripovedovalo, da lazi okrog po pogorju in da ima ondi znanje z najstarejšimi ljudmi. Bil je na sumu, da ni pri pravi pameti in da vselej takrat pobegne iz mesta, kadar se mu prične mešati v glavi. Imenovali so ga »strojarjevega Valentina«. Ker je bil zmeden, se ni nihče, niti glavar, niti župnik pri Fari, gospod Andrej, ki se piše za Hudočuta in je bil nekdan naš poljanski župnik, brigal zanj, dasi se je vedelo, da ne zahaja v cerkev in da ne opravlja velikončne izpovedi. Sicer pa grajski glavar, ki so ga imenovali Frančiška Matijo Lampfritzhaimba, v verskih rečeh ni kazal posebnih gorečnosti, kakor jo je kazal svojčas gospod Tomaž Chroen, škof ljubljanski in deležnik vse slave, kar si je more pridobiti človek na svetu. (Dalje prihodnjič)

NEDELJA
11.
SEPT.Celovec
Velesojmsko
razstavišče
ob 14. uriSenzacionalna **TOMBOLA****5 AVTOMOBILOV**Televizijski aparati, hladilniki, motorni rolerji
mopedi in še 500 dobilkov1 Ford Taunus 17 Md.L.
1 Ford Taunus 12 M
1 Ford Anglia Super
2 Steyr-Puch 500 DL**Mož, ki se je poročil s sitno ženo**

(Nadaljevanje s 7. strani)

Nevesta, ki je pričakovala, da jo bo vsak hip razsekla na koščke, je poskočila in mu prinesla vode.

On pa ji je dejal: »Aha, kako hvalim Boga, da si storila, kakor sem ti velel, ker bi bil sicer od jeze, ki so jo neumne živali vzbudile v meni, storil isto s teboj.«

Nato ji je ukazal, naj mu postreže s hrano, in ona ga je ubogala. In kadarkoli jo je nagovoril, je storila s tako divjim in grozečim glasom, da je že čutila, kako se ji glava kotali po prahu.

Tako sta prebila noč. Ona ni spregovorila niti besedice, pač pa je storila vse, kar ji je velel. Dejal ji je: »Zaradi nocojšnje jeze bom slabo spal. Poskrbi, da me jutraj nihče ne zbudi, in pripravi mi hrano.«

Ko je bilo sonce že visoko na nebu, so se starši in sorodniki približali hiši. Ker niso slišali nobenega glasu, so mislili, da je ženin ranjen ali mrtev. Ko so pa videli skoz vrata samo nevesto hoditi po sobi in

ne ženina, so bili o tem še bolj prepričani.

Ko jih je videla stati na pragu, se jim je po prstih in vsa blede od strahu približala in začela: »Norci, izdajalci, kaj počnete? Kako ste si upali priti do vrat in glasno govoriti? Bodite tiho, sicer nas bo vse pobil, vas in mene.«

Ko so to slišali, so bili brez besed od začudenja. Ko so pa zvedeli, kaj se je bilo ponoči zgodilo, niso mogli prehvaliti mladice, da je znal tako modro izpeljati svoje zadeve in napraviti red v lastnem domu. Od tistega dne je postala žena vzor lepega vedenja in srečno sta skupaj živela.

Nekaj dni pozneje se je nevestin oče domislil, da bi sledil zetovemu zgledu in je razsekla na koščke petelina, kakor je bil storil njegov zet. Toda žena mu je dejala: »Pri moji veri, gospod Niče, prepozno so se vam odprle oči. Zdaj vam ne bo pomagalo, četudi bi poklali sto konj. Že davno prej bi bili morali to poskusiti, sedaj pa se midva predobro poznavata.«

Priprave za novo sezono v mestnem gledališču

Po tem ko je celovsko mestno gledališče zaključilo svojo kratko poletno sezono, ki je bila v glavnem namenjena za tuje turiste in obiskovalce Koroškega velesejma, se je takoj lotilo priprav za novo »zimsko gledališko sezono«. Začela se bo dne 10. septembra s predstavo detektivske igre »Past« (Die Falle) pisatelja R. Thomasa v Komornem gledališču v Koncertnem domu. Ta igra je pred kratkim doživela velik uspeh v Berlinu. Celovsko gledališče bo še v septembru gostovalo z njo v Lienzu in Badgasteinu.

Prva opereta v letošnji sezoni bo »Grof Luksemburški«, ki je napovedana za 16. september, prva opera pa bo »Don Giovanni« dne 25. septembra.

V proslavo 50-letnice obstoja celovskega mestnega gledališča bo dne 22. septembra

— ko je pred 5 desetletji bila prva predstava v takrat novozgrajenem »Jubilejnim gledališču« — celovski dramski ensembleski podal Schillerjevega »Viljema Tella«. K tej predstavi bo povabljeni tudi vrsta častnih gostov.

V veliko veselje obiskovalcev bodo kinopredstave v gledališču letos omejene, tako da bo začetek vseh gledaliških predstav ob 19.30 uri, kar bo obiskovalcem omogočalo poprejšni povratek domov. To je posebej ugodno za mladino ter za prijatelje gledališča s podeželja, katerih število se iz leta v leto veča.

Te dni je gledališka uprava izdala obsežen in okusno opremljen program za novo sezono, o katerem bomo podrobneje še poročali.

Saharska puščava — bajna zakladnica Francije

Upor arabskih prebivalcev v Alžiru še vedno povzroča največje težave Franciji, ki drugod v Afriki zapovrsti daje svojim kolonijam državno samostojnost. V Alžiru pa zaradi odpora enega milijona francoskih naseljencev tega še ne more storiti. Po drugi strani pa predstavlja puščava Sahara, ki je del Alžira, jabolko spora, kajti pod peščeno odejo leže neizmerni naravni zakladi.

Hassi Messaoud, »Blagoslovljeni vodnjak«, je usahnil. Še pred nekaj leti je dal vode iz globine desetih metrov. Danes vre tu iz 48 izvrtanin nafta iz globine 3300 metrov, in pri vrtnalnih delih zaposleni delavci se kopljejo v plavalnih bazenih, katerih voda prihaja iz globine 1.400 metrov. Toda studenec, ki so ga nomadi imenovali »blagoslovljenega«, je brez vode.

To je značilno za čudovito spremembo, do katere je prišlo v Sahari v zadnjih štirih letih. Velblodji gonjači, ki čepijo v ledenomrzlih nočeh »Velikega vzhodnega Erga« okoli ognja iz tamarisk, vidijo nebo razsvetljeno od puhajočih bakel podzemnega plina, ki izgorava med petrolejskimi vrtnalnimi stolpi in s svojim črnim dimom zatemnjuje zvezde. 960 kilometrov od tu, v »Velikem zahodnem Ergu«, pa opazujejo velblodji gonjači zvezde s siskajočimi ognjenimi repi, ki se podirajo po nebu, nato nenadoma eksplodirajo in kot sončni blisk razsvetlijo puščavske sipine.

Tam, od Colomb-Bécharja do Hamaguira, imajo Francozi svoje odstrelne naprave za vodljive rakete. Poskuse z raketami delajo rajši ponoči, ker je takrat lažje dobiti dobre filmske posnetke.

Za Arabce, ki potujejo po prastarih puščavskih stezah, pa vse to verjetno niti ni tako skrivnostno kot prizor, ki se je te dni nudi potniku v oazi Ouargli, 480 km južno od Atlantskega pogorja. Med dateljnovimi palmami se je namreč ustavil prvi po Sahari potujoči velesej z girlandami električnih luči, s scooterji, z razstavnimi kolibami in s pestro vrsto modernih hladilnikov. Evropski turist je morda tudi to opazil, da je mlad francoski vojak peljal za roko vrsto v burnose oblečenih beduin-

skih otrok. Bil je francoski učitelj, ki so ga dodelili nomadskemu plemenu in je pripeljal šolsko mladež iz puščave v ta živžav, tako kot bi prišel pogledat vaški sejem.

Danes lahko vidimo, kaj se dogaja, če pade 900 milijard lir v puščavski pesek. Od Hassi Messaouda so položili do Bougieja ob sredozemski obali 640 kilometrov daleč skozi puščavo cevovod s premerom 60 centimetrov. Dve črpalke z letno zmogljivostjo 4.800.000 ton poganjata nafto proti severu. Ko bo letos začela obratovati še nova črpalka, se bo ta količina povečala na 9.500.000 ton. In ko bo leta 1962 dograjena še četrta črpalna postaja, bo prišlo vsako leto 14 milijonov ton nafte na dan.

Na površini 2.600 kvadratnih kilometrov so naleteli 50 krat na nafto in so le dvakrat zavrtali v praznino. Zaloge teh ležišč cenijo na 500 milijonov ton nafte. Meje tega ležišča na severu, zahodu in jugu so znane, na vzhodu pa ne. V načrtu je že drug cevovod. Od štirih drugih znanih petrolejskih ležišč je najvažnejše v Edželi. Leži daleč proti jugovzhodu na libijski meji; njegove zaloge cenijo na 100 milijonov ton. Za njegovo izkoriščanje bi bilo treba speljati cevovod preko Tunizije.

Leta 1963 bodo ta petrolejska polja krila vso francosko potrošnjo. Francoske Pipeline-sanje pa se ukvarjajo še z drugim: s Hassi R'Melom v bližini Ghardaie, 640 kilometrov južno od Alžira. Tu je toliko podzemnega plina, da nameravajo zgraditi cevovod do obale, od koder bi ga speljali skozi Sredozemsko morje do Cartagine in nato preko Španije v Francijo, Italijo, Nemčijo in še celo v Anglijo. Težava pa je ta, da je morje na tem kraju glo-

boko 270 metrov. Tako se bavijo z mislijo, da bi v Alžiru zgradili mogočno električno centralo, plin spremenili v električno energijo in jo nato pošiljali v Evropo. Medtem pa gorijo v Hassi Messaoudu orjaške bakle, ki ponoči razsvetljujejo to »veliko peščeno morje« in ga podnevi z dimom zatemnjujejo. Z nenehnim hruščem orjaških metalcev plamena požrejo na leto 2.000 milijonov kubičnih metrov plina.

Vse to pa brez vode ne bi bilo mogoče. Še pred desetimi leti so se pa saharški strokovnjaki smejali geologom, kot sta bila Marcel Gautier in Georges Drouhin. Ta dva sta zatrjevala in dokazovala, da je pod Saharo ogromno jezero sveže vode. Nihče ni hotel verjeti. Resen britanski časopis je podobne govorice zavrnil kot očitno časninarsko raco. In vendar so kmalu nato izvrtali arteški studenec, iz katerega je iz globine 1.200 metrov brizgala voda 30 metrov visoko. Danes je na tem kraju, 640 km vzhodno od Colomb-Béchara, nova industrijska prestolnica Sahare, Zelfana.

Stoji sredi zelenice s cvetočim poljedelstvom, ki so jo naredili ljudje sami. Ko so v Hassi Messaoudu vrtali za petrolejem, so se vrtnalni stroji v globini 1.400 metrov zažrtli v moker luknjičast peščenec, ki je dal vrtnalnim delavcem mnogo dela. Hkrati pa jim je dobavljal vodo, ki so jo potrebovali. Še bolj je ta voda seveda dobrodošla novemu petrolejskemu mestu, ki nastaja tu s hišami, s klimatskimi napravami, s cvetočimi vrtovi. Še letos bodo tu posadili 50.000 dreves za varstvo pred vetrovi in peščenimi sipinami. Drugo vrtnanje, pri Ouragli, 80 km daleč od petrolejskih ležišč, je obudilo umirajočo oazo k novemu življenju. Rešilo je dateljeve palme, ki so se sušile, in namaka danes več sto oralov nanovo pridobljene vrtnne zemlje.

Bila je to stara zelenica, dolga 21 in široka komaj 5 km. Tu živi 40.000 ljudi; mnogo jih je hlapcev »kaidov«, arabskih fevdalnih gospodarjev v oazah. Uradno danes seveda ni več suženjstva, v praksi pa je stvar drugačna: za črnce v oazah ni izbire; če hočejo živeti, morajo opravljati tlačansko delo. Šele sedaj, ko so odkrili petrolejska ležišča, lahko najdejo plačano delo.

Nekoč zasmehovani saharški prerok dr. Georges Drouhin, sedaj ravnatelj puščavskega namakanja, pravi, da se raztezajo vodni zbiralniki vzhodno pod Tunizijo prav do Libije, zahodno do Mavretanije in južno do Tanesrufta sredi Sahare. Tukaj se razteza takojimenovani »Reg«, puščavsko melišče. Sedaj so geologi odkrili, da predstavlja melišče le tanko vrhno plast, ki jo je lahko podorati. Spodaj so pa fosilna tla in v njih so našli cvetni prah raznih sredozemskih rastlin, ki so tu rastle in uspevale pred približno 7.000 leti.

V tistem času je bilo področje dobro namakano in rodovitno. Rečne struge, ki imajo danes le še od časa do časa nekaj vode, so bile mogoče takrat dotočne reke Nigra. Osrednja Sahara se je počasi izsušila, plast melišča pa varuje spečo zemljo pred vetrom in soncem. Drouhin zatrjuje sedaj, da je treba zemlji le vodo, pa se bo spet zbudila v življenje.

Zemljemerci cenijo površino te speče zemlje na 25 milijonov hektarov, velika je torej kot vsa Zahodna Nemčija. Pod to zemljo so zbrane mogočne zaloge vode. Francozi doslej v svojem opojnem veselju zaradi najdenih ležišč petroleja in rudnin še niso povsem spoznali pomena tega odkritja. In ravno na tem področju so spustili v zrak svojo prvo atomsko bombo; po tej poti prav gotovo ne bodo zbudili speče zemlje v novo življenje.

Vodne zaloge so se zbirale tisočletja dolgo in strokovnjaki opozarjajo, da je treba previdnosti, ker se ta zaklad ne sme izrabiti do zadnje kaplje. Voda prihaja iz pogorja Atlas. Drouhin opozarja, da je treba varčevati, čeprav je prepričan, da so vodne zaloge večje, kot bi bile, da prihajajo samo iz Atlasa. Prepričan je, da bi lahko s to vodo namakali neskončne saharške prerije.

Filmska ocena

ZNAKI ZA OCENO FILMOV: I = priporočljiv za vse; Ia = priporočljiv za odrasle in zrelejšo mladino; II = za vse; III = za odrasle in zrelejšo mladino; IV = le za odrasle; IVa = za odrasle s premislekom; IVb = za odrasle z resnim premislekom; V = odsvetujemo; VI = odklanjamo; + ga priporočamo; ++ film je res vreden, da si ga ogledamo.

Borovlje

Sobota, dne 27. 8.: Zeit zu leben und Zeit zu sterben (IV). — Nedelja, dne 28. 8.: Peter schießt den Vogel ab (III). — Torek, dne 30. 8.: Arizona-bande (III).

Bistrica v Rožu

Sobota, dne 27. 8.: Der Dschungel brennt (IV). — Nedelja, dne 28. 8.: Zwei Matrosen auf der Alm (III). — Sreda, dne 31. 8.: Im Schatten der Guillotine (III).

Pliberk

Sobota in nedelja, dne 27. in 28. 8.: Alle Tage ist kein Sonntag (III). — Torek, dne 30. 8.: Die Würfel sind gefallen (III).

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 29. 8.: 14.00—14.45 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Popevke. — O nevarnostih, ki pretijo pticam. — 17.55 — 18.10 Pomenek z ženami. — TOREK, 30. 8.: 14.00—14.30 Poročila, objave. — Pod domačo lipo... (Pojejo fantje iz Kotmare vesi). — SREDA, 31. 8.: 14.00—14.45 Poročila, objave. Nasveti za delo na domačem vrtu. Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 1. 9.: 14.00—14.30 Poročila, objave. — Iz popotne torbe: Pri tujih narodih v gosteh: Argentina. — PETEK, 2. 9.: 14.00—14.45 Poročila, objave. — Po dolinah in planinah naša pesem se glasi... — SOBOTA, 3. 9.: 09.00—10.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.15—18.45 Brž skrbi, nadloge v kraj... — NEDELJA, 4. 9.: 07.30—08.00 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

MALI OGLASI

Mlad slovenski fant v Kanadi išče življenjsko družico (Jan Hocar, Comy 25, Lillspott, Ont., Kanada).

Pletilne aparate kupite z zaupanjem pri domačem strokovnjaku. Passap Duomatic je novi čudoviti aparat, ki za vas misli in dela. Plete gladko, obratno, perflang, polnpatentno, okroglo, z zatiko, jaquard. Brez grebenice in brez uteži. Sedaj na razpolago še za uvozno ceno pri: Sattler am Heuplatz.

Dobremu delavcu dobro orodje,
dobri šivilji šivalni stroj Borletti.

SVET V LETU 1970

Švicarski institut za ugotavljanja javnega mnenja je organiziral v desetih državah anketo o tem, kaj mislijo njihovi prebivalci o tem, kako bo na svetu leta 1970. Anketo so izvedli v Združenih državah, Veliki Britaniji, Zahodni Nemčiji, Švici, Grčiji, Holandiji, Norveški, Avstriji, Indiji in Urugvaju. Velika večina ljudi, katere so vprašali za mnenje, je odgovorila, da bo življenjska raven v l. 1970 še vedno najvišja v Združenih državah. Le 18 odst. Francozov je bila mnenja, da bo imela Sovjetska zveza najvišjo življenjsko raven.

Večina vprašanih je tudi izjavila, da še obstaja vojna nevarnost, vendar je malo takih, ki bi mislili, da je akutna. Največ jih je mnenja, da povzroča vojno nevarnost Rusija; Francozi in Indijci pa mislijo, da jo povzroča predvsem Kitajska.

ZAKONIK — NEMORALNA LITERATURA

Tisti, ki so pri neki knjigarni v Dortmundu naročili »erotično literaturo«, ki jo je podjetje ponujalo v oglasih, so dobili po pošti — kazenski zakonik. Na njihovo pritožbo je knjigarna odgovorila tole:

»Preberite člene, ki govorijo o prekrških proti morali, v njih je zadosti take literature.«